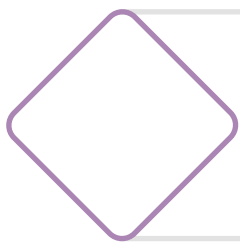

Индекс родне равноправности у Републици Србији 2024.

Родни аспекти коришћења времена

Индекс родне равноправности у Републици Србији 2024.

Београд, мај 2026.

Издавач: **UN Women Србија**
Ауторка: **Марија Бабовић**
Дизајн и припрема: **Небојша Петровић**
Година издања: **Мај 2026.**

Индекс родне равноправности у Републици Србији припремили су Кабинет министарке без портфеља задужене за координацију активности у области родне равноправности, спречавања насиља над женама и економског и политичког оснаживања жена Владе Републике Србије, Републички завод за статистику, Агенција Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена (UN Women), Секонс група за развојну иницијативу, у сарадњи са Европским институтом за родну равноправност (ЕИГЕ).

Извештај о индексу родне равноправности заснован је на методологији индекса родне равноправности коју је развио Европски институт за родну равноправност (<http://eige.europa.eu/>) за земље чланице Европске уније. Подаци који се користе за израчунавање Индекса родне равноправности за Србију односе се на 2022. годину. ЕИГЕ је ревидирао методологију 2025. године и налази у овом извештају су упоредиви са ЕУ до 2024. године.

Ставови изнети у овој публикацији су ставови ауторки и не одражавају нужно мишљење или став партнера који су учествовали у припреми Индекса родне равноправности у Републици Србији, који се не могу сматрати одговорним за његов садржај и даљу употребу информација садржаних у овој публикацији, укључујући: Европски институт за родну равноправност, Кабинет министарке без портфеља задужене за координацију активности у области родне равноправности, спречавања насиља над женама и економског и политичког оснаживања жена Владе Републике Србије, Републички завод за статистику, Агенцију Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена и Секонс групу за развојну иницијативу. Сви појмови употребљени у публикацији у мушком граматичком роду обухватају мушки и женски род лица на која се односе.

САДРЖАЈ

ЛИСТА ГРАФИКОНА	4
ЛИСТА ТАБЕЛА	5
СКРАЋЕНИЦЕ НАЗИВА ДРЖАВА	6
ПРЕДГОВОР	7
КЉУЧНИ НАЛАЗИ	8
1. УВОД	10
2. ИНДЕКС РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 2024. ГОДИНЕ	13
2.1 Република Србија у поређењу са ЕУ-27 и земљама Западног Балкана	14
3. ДОМЕН РАДА	16
3.1 Стање и промене	17
3.2 Република Србија у поређењу са ЕУ-27 и земљама Западног Балкана	18
4. ДОМЕН НОВЦА	20
4.1 Стање и промене	21
4.2 Република Србија у поређењу са ЕУ-27 и земљама Западног Балкана	22
5. ДОМЕН ЗНАЊА	23
5.1 Стање и промене	24
5.2 Република Србија у поређењу са ЕУ-27 и земљама Западног Балкана	25
6. ДОМЕН ВРЕМЕНА	26
6.1 Стање и промене	27
6.2 Република Србија у поређењу са ЕУ-27 и земљама Западног Балкана	27
7. ДОМЕН МОЋИ	29
7.1 Стање и промене	30
7.2 Република Србија у поређењу са ЕУ-27 и земљама Западног Балкана	30
8. ДОМЕН ЗДРАВЉА	32
8.1 Стање и промене	33
8.2 Република Србија у поређењу са ЕУ-27	34
8.3 Сателитски домен насиља	36
9. ТЕМАТСКИ ФОКУС: РОДНИ АСПЕКТИ КОРИШЋЕЊА ВРЕМЕНА	39
9.1 Родне разлике у раду и слободним активностима	39
9.2 Активности слободног времена	41
9.3 Брига о деци и породици	42
10. ЗАКЉУЧЦИ	47
ПРИЛОГ 1: Домени и поддомени Индекса за родну равноправност 2024. са индикаторима	48

ЛИСТА ГРАФИКОНА

Графикон 1: Промене у вредностима Индекса према доменима, Република Србија, 2018–2022..... 8

Графикон 2: Индекс родне равноправности укупно и према доменима, промене 2014–2022, Република Србија 9

Графикон 3: Индекс родне равноправности, Република Србија, 2022. у односу на 2018. годину 13

Графикон 4: Индекс родне равноправности укупно и према доменима, промене 2014–2022, Република Србија 13

Графикон 5: Индекс родне равноправности, за Републику Србију и ЕУ-27, 2022. 14

Графикон 6: Индекс родне равноправности по доменима, Република Србија и ЕУ-27, 2022. 14

Графикон 7: Индекс родне равноправности Република Србија и ЕУ-27 2022, Албанија 2020, Северна Македонија 2022. и Црна Гора 2023..... 15

Графикон 8: Индекс родне равноправности, разлика у вредностима, Република Србија и ЕУ-27 2022-2018. 15

Графикон 9: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима рада, Република Србија, 2018–2022. 17

Графикон 10: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима рада, Република Србија и ЕУ-27, 2022..... 18

Графикон 11: Индекс родне равноправности у домену рада, Република Србија и ЕУ-27 држава чланица 2022, Северна Македонија 2022, Албанија 2020. и Црна Гора 2023. 19

Графикон 12: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима новца, Република Србија, 2018–2022. 21

Графикон 13: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима новца, Република Србија и ЕУ-27 2022. (издање 2024).... 22

Графикон 14: Индекс родне равноправности у домену новца, Република Србија и ЕУ-27 држава чланица и Северна Македонија 2022, Албанија 2020. и Црна Гора 2023. године 22

Графикон 15: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима знања, Република Србија, 2018–2022..... 24

Графикон 16: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима знања, Република Србија и ЕУ-27 за 2022. годину (издање 2024) 25

Графикон 17: Индекс родне равноправности у домену знања, Република Србија и ЕУ-27 2022, Албанија 2020, Босна и Херцеговина 2022, Северна Македонија 2022. и Црна Гора 2023. 25

Графикон 18: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима времена, Република Србија 2018–2022..... 27

Графикон 19: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима времена, Република Србија и ЕУ-27 за 2022. годину (издање 2024) 27

Графикон 20: Индекс родне равноправности у домену времена, Република Србија и ЕУ-27 2022, Северна Македонија 2022, Албанија 2020. и Црна Гора 2023..... 28

Графикон 21: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима моћи, Република Србија, 2018–2022..... 30

Графикон 22: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима моћи, Република Србија и ЕУ-27, 2022. 30

Графикон 23: Индекс родне равноправности у домену моћи, Република Србија и ЕУ-27 држава чланица 2022, Албанија 2020, Босна и Херцеговина и Северна Македонија 2022. и Црна Гора 2023..... 31

Графикон 24: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима здравља, Република Србија, 2018–2022..... 33

Графикон 25: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима здравља, Република Србија и ЕУ-27 2022. (издање 2024) 34

Графикон 26: Индекс родне равноправности у домену здравља, Република Србија и ЕУ-27 2022, Северна Македонија 2022, Албанија 2020. и Црна Гора 2023..... 35

Графикон 27: Просечно време проведено у активностима, становништво старости 15 и више година, према полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у сатима) 39

Графикон 28: Просечно време проведено у активностима, становништво старости 15 и више година, према старости и полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у сатима) 40

Графикон 29: Просечно време проведено у активностима, становништво старости 15 и више година, према највишем степену образовања и полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у сатима) 40

Графикон 30: Просечно време проведено у активностима, становништво старости 15 и више година, према типу насеља и полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у сатима) 41

Графикон 31: Просечно време проведено у слободним активностима, становништво старости 15 и више година, према полу; радни дани и дани викенда, Република Србија, 2021/2022. (у сатима) 41

Графикон 32: Просечно време проведено у слободним активностима, ниво активности 2, становништво старости 15 и више година, према полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у минутима) 42

Графикон 33: Просечно време проведено у активностима, становништво старости 15 и више година, према породичном саставу и полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у сатима) 43

Графикон 34: Просечно време проведено у активностима бриге о детету старости 0–6 година, родитељи у пару, према полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у сатима) 43

Графикон 35: Просечно време проведено у неплаћеним активностима оних који су их обављали, ниво активности 2, становништво старости 15 и више година, према полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у сатима) 44

Графикон 36: Просечно време проведено у активностима бриге о детету, родитељи у пару са најмлађим дететом од 0 до 6 година; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у минутима) 45

Графикон 37: Просечно време проведено у активностима бриге о детету старости 0–17 година, родитељи у пару; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у минутима) 45

Графикон 38: Стрес међу становништвом старости 15 и више година, према породичном саставу и полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (%) 46

ЛИСТА ТАБЕЛА

Табела 1: Стопа запослености еквивалентна пуном радном времену становништва старости 15 година и више, према полу и родни јаз, Република Србија (%) 17

Табела 2: Дужина радног века, према полу и родни јаз, Република Србија (број година) 17

Табела 3: Запослени у образовању, здравству и социјалном раду у укупној запослености становништва старости 15 година и више, према полу и родни јаз, Република Србија (%) 18

Табела 4: Могућност да запослени узму сат или два слободно током радног времена да би могли да брину о другом члану породице, Република Србија (%) 18

Табела 5: Просечан еквивалентни доходак, Република Србија (PPS, становништво 16+) 21

Табела 6: Становништво без ризика од сиромаштва, $\geq 60\%$ просечног прихода, Република Србија (%), популација 16+) 21

Табела 7: Становништво које је остварило терцијарни степен образовања и родни јаз, становништво 15 година и више, према полу и родни јаз, Република Србија (%) 24

Табела 8: Становништво које учествује у формалном или неформалном образовању и родни јаз, становништво 15 година и више, према полу, и родни јаз, Република Србија (%) 24

Табела 9: Студенти који похађају образовање у области образовања, здравства, социјалне заштите, друштвених наука и уметности и родни јаз, према полу и родни јаз, Република Србија (%) 24

Табела 10: Становништво које је оценило своје здравље као добро или веома добро, према полу, Република Србија (%) 33

Табела 11: Очекивано трајање живота, према полу, Република Србија (број година) 33

Табела 12: Очекивано трајање здравог живота, према полу, Република Србија (број година) 33

Табела 13: Становништво старости 16 и више година без незадовољених потреба за лекарским прегледом, Република Србија (%), популација 16+) 34

Табела 14: Становништво старости 16 и више година без незадовољених потреба за стоматолошким прегледом, Република Србија (%), популација 16+) 34

Табела 15: Индикатори распрострањености различитих облика насиља над женама, 2021 38

Табела 16: Просечно време проведено у активностима, становништво старости 15 и више година, према полу; сви дани, Република Србија, 2010/2011. и 2021/2022. (у сатима) 42

СКРАЋЕНИЦЕ НАЗИВА ДРЖАВА

AL	Албанија	IT	Италија
AT	Аустрија	LT	Литванија
BA	Босна и Херцеговина	LU	Луксембург
BE	Белгија	LV	Летонија
BG	Бугарска	ME	Црна Гора
CY	Кипар	MK	Северна Македонија
CZ	Чешка	MT	Малта
DE	Немачка	NL	Холандија
DK	Данска	PL	Пољска
EE	Естонија	PT	Португалија
EL	Грчка	RO	Румунија
ES	Шпанија	SE	Шведска
FI	Финска	SI	Словенија
FR	Француска	SK	Словачка
HR	Хрватска	RS	Србија
HU	Мађарска	UK	Уједињено Краљевство
IE	Ирска	EU-27	27 држава чланица Европске уније

ПРЕДГОВОР

Родна равноправност представља један од кључних предуслова за развој праведног и инклузивног друштва. Она није само питање људских права, већ и неопходан услов побољшања квалитета живота свих грађана, али и наш морални императив. Индекс родне равноправности, као свеобухватан инструмент, омогућава нам да пратимо напредак, препознамо области у којима су потребна додатна улагања и усмеравамо јавне политике ка даљем унапређењу положаја жена и мушкараца у свим сферама друштва.

Република Србија била је прва земља у региону која је увела Индекс родне равноправности, који је први пут објављен 2014. године. Од тада до данас, Србија бележи континуирани напредак - од почетне вредности од 52,4 до данашњих 60. Овај резултат није случајан, већ је последица системског приступа, континуираног унапређења законодавног оквира, развоја институционалних механизма и све већег препознавања значаја родне равноправности у друштву.

Посебно је значајно истаћи област политичке моћи, у којој Србија остварује изузетне резултате. Са индексом од 74,4, Србија се налази испред просека Европске уније, који износи 62,6. Овај показатељ указује на висок ниво учешћа жена у процесима доношења одлука и јавном животу, као и на ефекте политика усмерених на повећање њихове заступљености. Овакви резултати доприносе квалитетнијем и инклузивнијем доношењу одлука, што је од посебног значаја за развој једног модерног и демократског друштва каквом тежимо.

Посебан значај учешћа жена у политичком и јавном животу огледа се и у способности друштва да адекватно одговори на изазове као што је насиље у породици, али и на сваком другом месту. Управо већа заступљеност жена у процесима доношења одлука доприноси томе да се ове теме видљивије поставе у јавни простор, да се развијају ефикасније мере заштите и да се јача свест о неприхватљивости сваког облика насиља. Глас жена у политици није важан само за равноправну заступљеност, већ и за креирање политика које одражавају стварне потребе друштва и доприносе изградњи сигурнијег окружења за све.

Напредак је уочљив и у другим областима попут тржишта рада и образовања, где су мере усмерене на оснаживање жена и унапређење једнаких могућности дале конкретне резултате. Истовремено, раст свести о значају родне равноправности утиче и на промену друштвених норми, што представља важан предуслов за дугорочне и одрживе промене.

Иако свесни да се део података на којима се индекс заснива односи на раније периоде, укључујући и

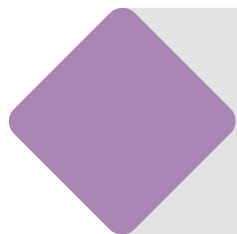
2022. годину, додатно смо подстакнути најновијим доступним подацима у појединим доменима, који указују на то да је напредак настављен и додатно унапређен. И поред остварених резултата, остаје још много простора за даљи рад. Нарочито је важно унапредити стање у области здравља, како бисмо се приближили стандардима Европске уније.

Индекс родне равноправности нам јасно показује да је напредак могућ када постоји политичка воља, институционална посвећеност и сарадња свих релевантних актера. Управо зато настављамо да радимо на јачању политика које доприносе већој равноправности, економској сигурности, политичкој партиципацији и бољем квалитету живота за све грађане.

Уверена сам да ће даљи напори, засновани на подацима, знању и сарадњи, допринети наставку позитивних трендова и изградњи друштва у ком ће једнаке могућности бити реалност која се подразумева и минимум међусобног разумевања испод ког, као заједница, не желимо да идемо.

Татјана Мацура

Министарка без портфеља задужена за област родне равноправности, спречавања насиља над женама и економског и политичког оснаживања жена

КЉУЧНИ НАЛАЗИ

Четврти Индекс родне равноправности за Републику Србију заснован је на подацима из 2022. године, износи 60,0 поена и указује на континуиран, мада све спорији напредак у погледу родне равноправности. У односу на први Индекс родне равноправности из 2014. године, забележено је повећање вредности од 7,6 поена, а у односу на претходни извештајни период (2018) 2,0 индексна поена. Уколико би се напредак наставио овим темпом, било би потребно 40 година до достизања пуне родне равноправности на високом нивоу постигнућа у доменима које индекс обухвата. Међутим, имајући у виду да у појединим доменима Индекс показује и негативне тенденције или стагнацију, овај сценарио се из данашње перспективе чини превише оптимистичним.

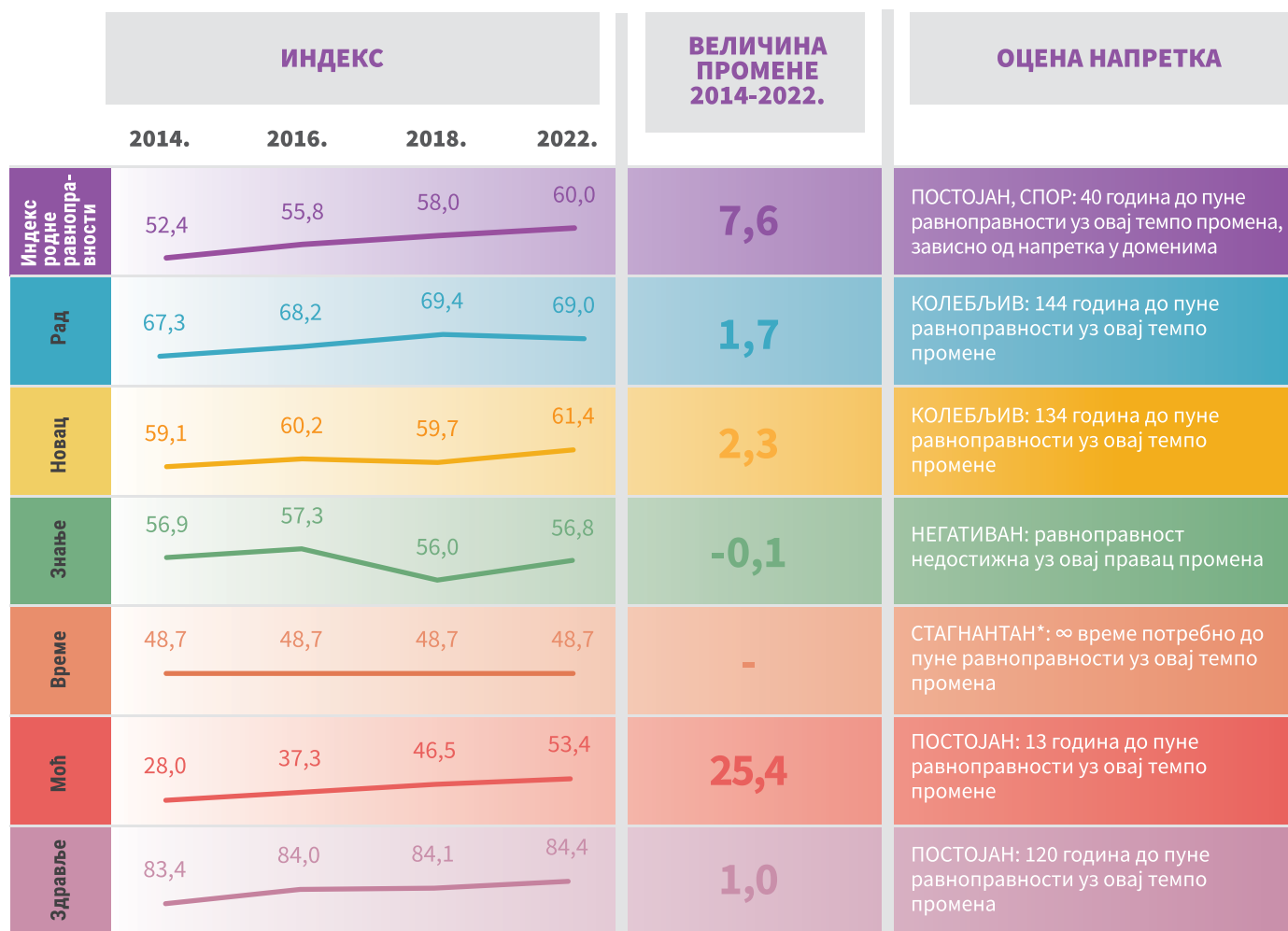
Упоредни подаци за Индекс родне равноправности за 2014, 2016, 2018. и 2022. годину показују да је раст Индекса у периоду између трећег и четвртог извештаја најмањи и указује на успоравање и иначе спорог напретка.

Подаци указују на неравномеран напредак у оквиру шест домена Индекса родне равноправности. У односу на 2018. годину, највећи напредак забележен је као и претходних година у домену моћи, мало повећање вредности Индекса се региструје у доменима новца, знања и здравља. Негативна промена региструје се у домену рада, док је у домену времена није могуће пратити због недостатка новијих података.

Графикон 1: Промене у вредностима Индекса према доменима, Република Србија, 2018–2022.

Када се посматра на нивоу читавог периода током којег се прати Индекс родне равноправности (2014–2022), примећује се да је највећи напредак остварен у домену моћи, пре свега захваљујући повећаном уделу жена у телима законодавне и извршне власти на националном и локалном нивоу утемељеним у законски дефинисаним квотама. Мали напредак остварен је у доменима новца, знања и здравља, док је у домену рада забележен благи негативан тренд. Домен времена није могуће адекватно пратити због недостатка новијих података, па се он условно види као стагнација (Графикон 2).

Графикон 2: Индекс родне равноправности укупно и према доменима, промене 2014–2022, Република Србија

*Подаци за овај домен доступни су само за 2015. и 2016. годину, тако да је стагнантан тренд заправо последица недостатка нових података, а не фактичког стања.

Успоравање напретка довело је до тога да се разлика између Србије и ЕУ повећава. Док је у претходном извештају (2021) ова разлика износила 9,4 поена, она сада износи 11 поена. Када се Србија упореди са просеком за ЕУ-27 и појединачним државама чланицама, уочава се да је повећање вредности Индекса испод просека за ЕУ (2,0 поена наспрам 3,6), те да Србија бележи мањи пораст у односу на 19, а већи у односу на 8 држава чланица (детаљније на графикону 8).

Поређење Србије са државама чланицама ЕУ и земљама у региону Западног Балкана показује да је Србија у низу домена ниже рангирана него у претходном извештајном периоду, што је још један од показатеља да измерен напредак у вредности од 2,0 поена у релативном смислу не представља задовољавајући исход.

Налази предочени у овом извештају представљају важне увиде у чињенично стање, процесе и исходе досадашњих политика, те упозоравају да је потребно изнова подићи питање родне равноправности у врх државних приоритета, консолидовањем и унапређивањем законског оквира и политика, адекватнијом и ефективнијом институционалном структуром на свим нивоима и алокацијом финансијских ресурса кроз родно одговорно буџетирање, али и других ресурса који заправо тек могу представљати јасан показатељ политичке посвећености унапређивању родне равноправности.

Извештај о Индексу родне равноправности за 2024. годину је четврти такав извештај за Републику Србију¹. Индекс родне равноправности представља инструмент којим се прате родне неједнакости у Европској унији (ЕУ), као и у државама кандидатима за чланство у ЕУ. Уз Републику Србију, извештаје су објавиле и Албанија (2020)², Босна и Херцеговина (делимични извештај 2022. године³), Северна Македонија (2019⁴ и 2022⁵), Црна Гора (2019⁶ и 2023 - fact-sheet⁷), чиме је омогућено праћење родне равноправности према истој методологији Индекса родне равноправности у четири државе Западног Балкана, а тиме су омогућени и регионални увиди. EIGE је публикувао и компаративни извештај за државе Западног Балкана 2023. године⁸.

Извештај за Србију за 2024. годину припремљен је кроз сарадњу Републичког завода за статистику, SeConS – групе за развојну иницијативу и Агенције Уједињених нација за родну равноправност и оснаживање жена – UN Women, уз финансијску подршку Европске уније и уз стручну подршку Европског института за родну равноправност. Подршку у изради Индекса родне равноправности је пружио и Министарство без портфеља задужено за област родне равноправности, спречавање насиља над женама и економског и политичког оснаживања жена.

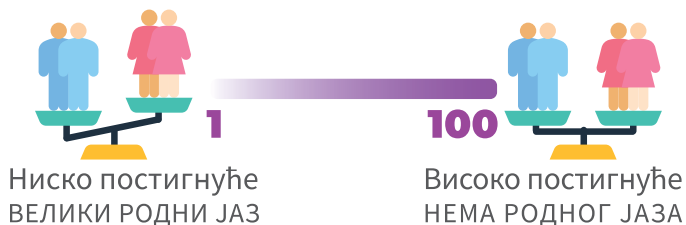
Издање Индекса родне равноправности за 2024. годину садржи и тематско поглавље фокусирано на родне обрасце у коришћењу времена, засновано на анализи података Истраживања о коришћењу времена које је Републички завод за статистику спровео 2021. и 2022. године.

О ИНДЕКСУ РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ

Индекс родне равноправности је збирни показатељ који омогућава мерење комплексног концепта родне равноправности. Он је утемељен у родној перспективи која рефлектује најважније области политика ЕУ и концептуално је уобличен тако да почива на становишту да родна равноправност доприноси трансформацији друштава⁹. Отуда и вредности индекса рефлектују пре свега родни јаз, а не специфичан положај жена и мушкараца појединачно.

Веома је важно имати у виду да Индекс родне равноправности истовремено **мери и ниво постигнућа и родни јаз** у различитим областима, на скали од 1 до 100. Тако вредности Индекса које су ближе 1 одражавају и ниско постигнуће (на пример ниску запосленост) и велики родни јаз, док оне вредности које су ближе 100 одражавају истовремено високо постигнуће (на пример високу запосленост) и мали или никакав родни јаз.

Илустрација 1: Индекс родне равноправности

Индекс прати ниво постигнућа и родну равноправност у **шест кључних домена** политика родне равноправности: раду, новцу, знању, времену, моћи, здрављу, а укључује и два сателитска домена:

¹ Први извештај је објављен 2016. године на основу података из 2014. године, други је објављен 2018. године на основу података из 2016. године, а трећи је објављен 2021. године на основу података из 2018. године.

² https://eige.europa.eu/sites/default/files/gender_equality_index_albania.pdf

³ https://eige.europa.eu/sites/default/files/eige-eng_web.pdf

⁴ https://eige.europa.eu/sites/default/files/gender_equality_index_macedonia_mk.pdf

⁵ <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/Gender%20Equality%20Index%20for%20North%20Macedonia%20%282022%29.pdf>

⁶ https://eige.europa.eu/sites/default/files/gender_equality_index_2019_report_final.pdf

⁷ <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/Montenegro%20Gender%20Equality%20Index.pdf>

⁸ EIGE (2023). Gender Equality Index: Measuring progress in the Western Balkans 2023, Publications Office of the European Union, <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/gender-equality-index-measuring-progress-western-balkans>

⁹ Опширније о концептуалном оквиру на коме се заснива Индекс родне равноправности може се сазнати из првог извештаја за Србију (SIPRU, 2016). Детаљно представљање концептуалног оквира на коме се заснива Индекс дато је у првом извештају Европског института за родну равноправност (EIGE, 2013). Извештаји и методолошке публикације ЕИГЕ-а су доступне на следећој адреси: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index>

унакрсне неједнакости и насиље над женама. Првих шест домена чине језгро Индекса. Два сателитска домена допуњавају ово језгро Индекса, али нису његов део, јер су примењиви само на делове популације – насиље над женама се односи само на женску популацију, док се у случају унакрсних

неједнакости мери родни јаз, али у оквиру специфичних друштвених група. Сваки домен се састоји од више поддомена који представљају кључне аспекте датих области (Илустрација 2).

Илустрација 2: Концептуални оквир – домени и поддомени Индекса родне равноправности

О ЗНАЧАЈУ И МОГУЋНОСТИМА ПРАЋЕЊА РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ НА ОСНОВУ ИНДЕКСА

Праћење родне равноправности на основу Индекса родне равноправности омогућава да се сагледају промене у кључним аспектима обухваћеним кроз домене и поддомене Индекса, те да се на основу тога сагледају ефекти различитих политика или последице одсуства политика и мера у појединим областима родне равноправности. Упоредни увиди које Индекс пружа у односу на ЕУ (у односу на просек,

али и у односу на појединачне државе чланице) омогућавају да се прати напредак у контексту придруживања Србије ЕУ. Ови упоредни увиди су драгоцени јер указују на то у којим доменима је потребно да Србија учини одлучнији напредак како би достигла стандарде држава ЕУ, користећи искуства држава које могу представљати добре узоре.

Поређење са другим земљама Западног Балкана омогућава свеобухватну размену информација и искустава у оствареним постигнућима, које може послужити као чињенична основа за регионалне иницијативе унапређивања родне равноправности и деловати подстицајно на индивидуалне државе да у тој области покажу већу политичку посвећеност.

ДРУШТВЕНИ КОНТЕКСТ РОДНЕ РАВНОПРАВНОСТИ

Период на који се односи извештај (2018–2022) обележен је вишеструким кризама. Пандемија ковида 19 која је обележила 2020–2021. годину имала је вишеструке последице на положај жена и мушкараца, родне односе и свакодневицу у којој су родне неједнакости наметнуле повећана оптерећења женама због њихове доминантне концентрације у сектору плаћеног рада и економије старања (сектори здравства, образовања), али и у области неплаћеног рада у функцији бриге о породици¹⁰. Имајући у виду да је претходни извештај на основу Индекса родне равноправности публикован 2021. године, али на основу података који су претежно из 2018. године, он није могао да прикаже последице утицаја пандемије на родну равноправност и положај жена. Индекс родне равноправности за 2024. годину заснива се претежно на подацима из 2022. године, тако да се може сматрати да он рефлектује делом и последице пандемијске реалности.

Рат у Украјини, који је почео почетком 2022. године, донео је и економске последице које су се прелиле на шири регион, па и Србију. Економске последице, попут инфлације, енергетске неизвесности, праћене су и променама у приоритетима влада као и међународних актера чији су ресурси и политике важни за унапређивање родне равноправности не само у Србији већ и у ширем простору Западног Балкана, европском и међународном.

Током овог периода учињени су и важни помаци у дефинисању законског оквира и оквира политика за родну равноправност. Након вишегодишњег одлагања, 2021. године усвојен је нови Закон о родној равноправности, као и измене и допуне Закона о забрани дискриминације. Усвојене су и нове политике: Стратегија за родну равноправност 2021–2030. и Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици за период 2021–2025. године. Нажалост, период који је уследио није донео ефективну имплементацију ових политика. Напротив, уследили су негативни процеси, уложено је више иницијатива за покретање поступка за оцену уставности Закона о родној равноправности те је у јуну 2024. године

Уставни суд донео решење за покретање поступка неуставности Закона о родној равноправности у целини, те не постоји обавезност извршне примене правних аката који произилазе из овог закона, док су две кључне стратегије остале без акционих планова. Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог формирано је 2020. године, под којим је Сектор за антидискриминацију и родну равноправност. Међутим, нови састав Координационог тела за родну равноправност није формиран након избора 2023. године, већ у јуну 2025. године. Од 2024. године питањима родне равноправности бави се и министарка без портфеља задужена за област родне равноправности, спречавање насиља над женама и економским и политичким оснаживањем жена.

Период је обележен и заостравањем политичких криза. Чести избори допринели су стварању неповољног окружења за рад на унапређивању родне равноправности. Ови друштвени проблеми који стварају неповољно окружење за систематски рад на унапређивању родне равноправности биће видљиви тек у неком наредном извештају о Индексу родне равноправности. Имајући у виду да стопирање примене Закона о родној равноправности и водећих стратегија може довести до ескалације проблема, дајући простора растућим антиродним покретима и тенденцијама које лако налазе упориште у родним неједнакостима у Србији, тек у следећем Индексу родне равноправности ћемо моћи да сагледамо последице оваквих одлука и деловања.

МЕТОДОЛОШКЕ И ТЕХНИЧКЕ НАПОМЕНЕ

Показатељи који се користе за израчунавање Индекса родне равноправности у Србији у потпуности су усклађени са показатељима у ЕУ-27. Већина података на основу којих је израчунат Индекс односи се на 2022. годину. У овом извештају приказане су и упоредне вредности Индекса родне равноправности за Републику Србију из претходних извештаја (2014, 2016 и 2018). Потребно је имати у виду да се подаци на основу којих се израчунавају вредности појединачних индикатора у оквиру Индекса не односе увек на исту годину због тога што различита истраживања у чију сврху се прикупљају подаци за ове индикаторе имају и различиту динамику спровођења. У Прилогу 1 наведени су сви индикатори са изворима и годинама из којих датирају подаци.

Поређење са ЕУ односи се на ЕУ-27. Поред ЕУ-27, приказани су и подаци за земље у региону Западног Балкана у складу са доступним подацима.

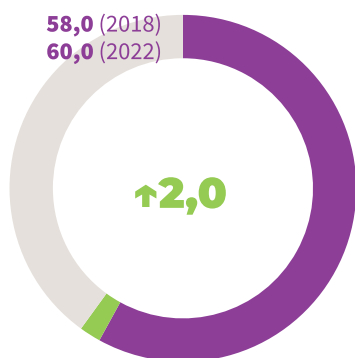
¹⁰ Секонс (2020) *Утицај COVID-19 пандемије и мера за њено спречавање на запосленост и услове рада жена и мушкараца у Србији*, UN Women; Секонс (2020) *Економија бриге у време пандемије COVID-19 и мере за њено спречавање у Србији*, UN Women.

2

Индекс родне равноправности у Републици Србији 2024. године

У периоду између трећег и четвртог извештаја (2018–2022) остварен је мали напредак у родној равноправности мерен Индексом родне равноправности (Графикон 3). Игла на скали Индекса померена је навише за два поена, са **58 поена у 2018. години на 60 поена у 2022. години**.

Графикон 3: Индекс родне равноправности, Република Србија, 2022. у односу на 2018. годину

Тренд промене је континуирано позитиван од почетне 2014. године, али је напредак све спорији: између 2014. и 2016. године вредност Индекса повећана је за 3,4, између 2016. и 2018, вредност је повећана за 2,2 поена, а у последњем четворогодишњем периоду (2018–2022) повећана је за само 2 поена. Уз овакву динамику промена, до пуне родне равноправности биће потребно 40 година. Но, као што се види из наредног графикона, због одсуства напретка у домену времена и негативног тренда у домену знања, ова процена од 40 година представља оптимистичан сценарио (Графикон 4).

Напредак је веома неравномеран. Заправо већи део напретка и повећања вредности Индекса постигнут је захваљујући позитивним тенденцијама у домену моћи (и то политичке), док се у осталим доменима бележи слаб напредак који је у читавом посматраном периоду од 2014. до 2022. године био мањи од 3 поена, а у два већ поменута домена (знања и времена) не бележи се напредак (Графикон 4).

Графикон 4: Индекс родне равноправности укупно и према доменима, промене 2014–2022, Република Србија

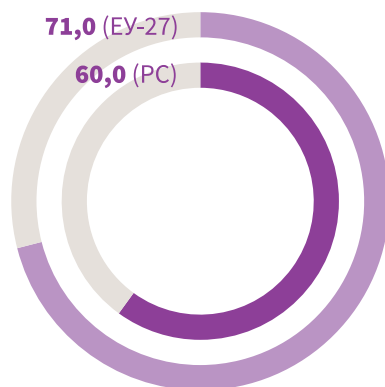
	ИНДЕКС				ВЕЛИЧИНА ПРОМЕНЕ 2014-2022.	ОЦЕНА НАПРЕТКА
	2014.	2016.	2018.	2022.		
Индекс родне равноправности	52,4	55,8	58,0	60,0	7,6	ПОСТОЈАН, СПОР: 40 година до пуне равноправности уз овај темпо промена, зависно од напретка у доменима
Рад	67,3	68,2	69,4	69,0	1,7	КОЛЕБЉИВ: 144 година до пуне равноправности уз овај темпо промене
Новац	59,1	60,2	59,7	61,4	2,3	КОЛЕБЉИВ: 134 година до пуне равноправности уз овај темпо промене
Знање	56,9	57,3	56,0	56,8	-0,1	НЕГАТИВАН: равноправност недостижна уз овај правац промена
Време	48,7	48,7	48,7	48,7	-	СТАГНАНТАН*: ∞ време потребно до пуне равноправности уз овај темпо промена
Моћ	28,0	37,3	46,5	53,4	25,4	ПОСТОЈАН: 13 година до пуне равноправности уз овај темпо промене
Здравље	83,4	84,0	84,1	84,4	1,0	ПОСТОЈАН: 120 година до пуне равноправности уз овај темпо промена

*Подаци за овај домен доступни су само за 2015. и 2016. годину, тако да је стагнантан тренд заправо последица недостатка нових података, а не фактичког стања.

2.1 Република Србија у поређењу са ЕУ-27 и земљама Западног Балкана

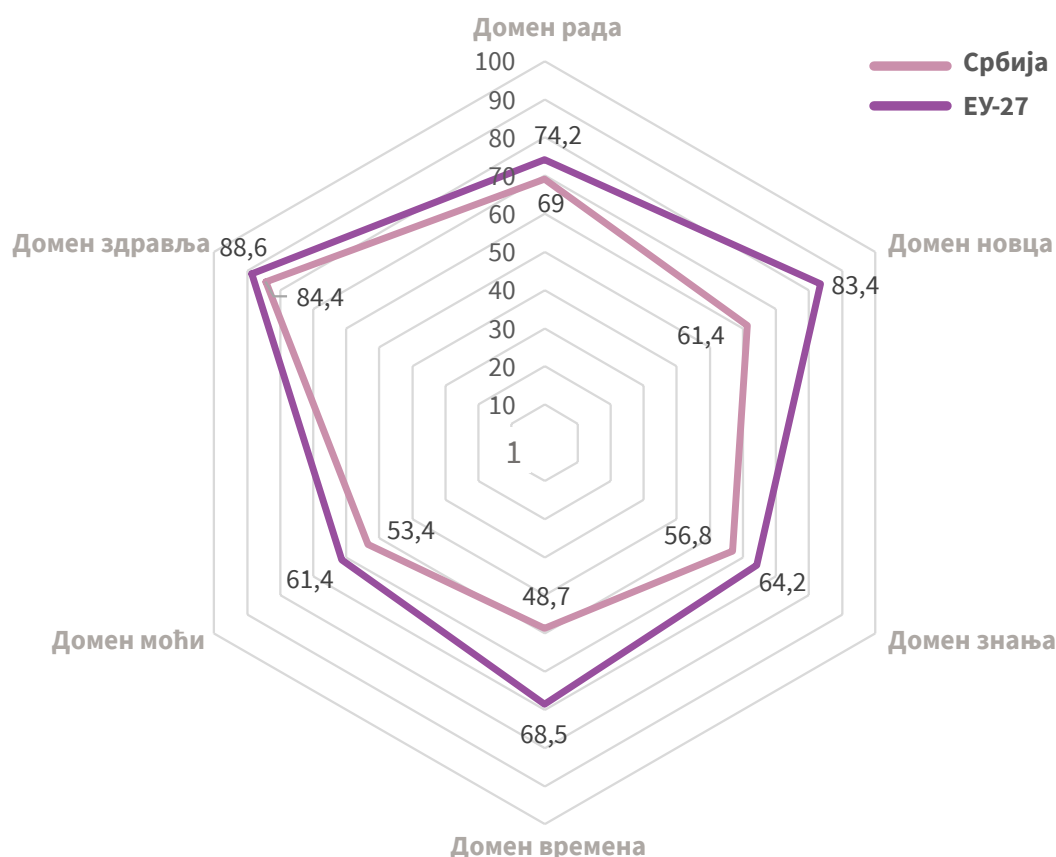
У односу на претходни извештајни период, разлика у односу на ЕУ-27 је повећана са 9,4 на 11 поена, али је она мања него на почетку праћења Индекса, када је износила 12,3 поена (Графикон 5).

Графикон 5: Индекс родне равноправности, Република Србија и ЕУ-27, 2022 .

Посматрано према доменима родне равноправности, највећи јаз у односу на просек ЕУ-27 присутан је у доменима новца (22 поена) и времена (19,8 поена) (Графикон 6).

Графикон 6: Индекс родне равноправности по доменима, Република Србија и ЕУ-27, 2022.

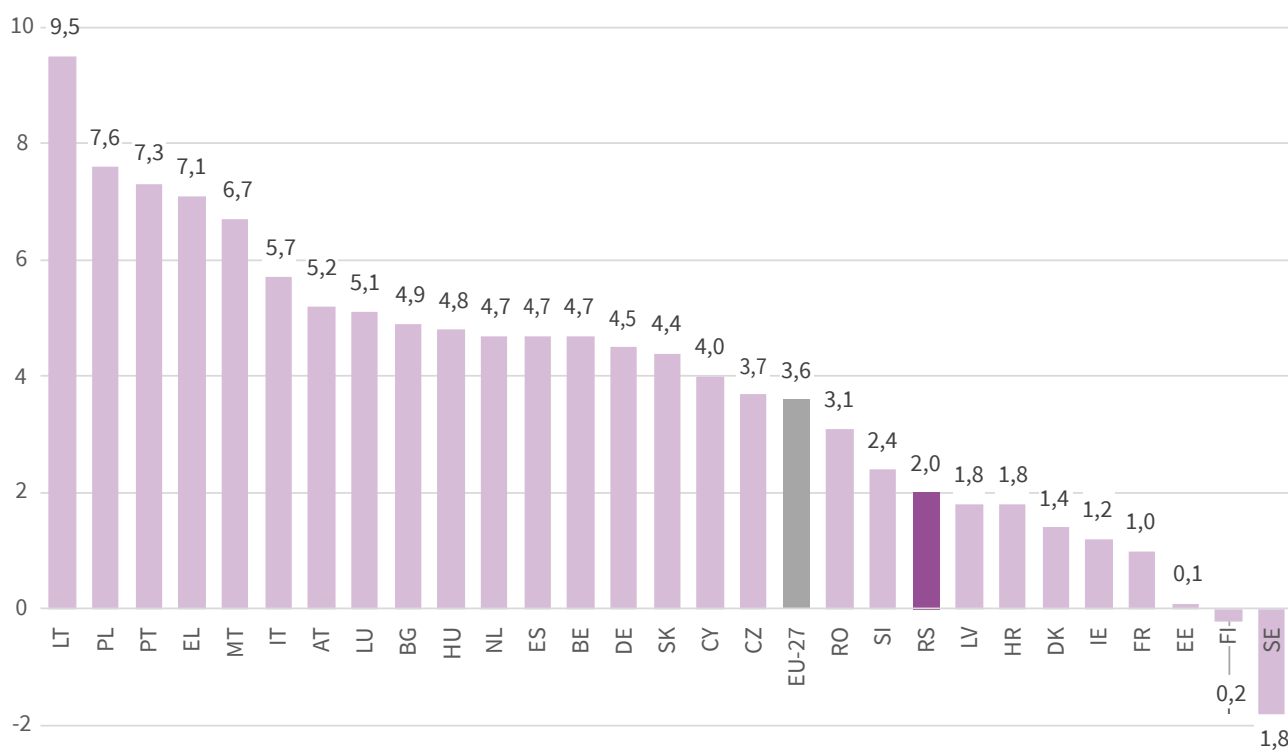

У поређењу са државама чланицама ЕУ и државама у региону Западног Балкана које су кандидати за чланство у ЕУ (Албанијом, Црном Гором и Северном Македонијом), Србија је позиционирана на 24. месту (што је једно место ниже у односу на претходни извештај када се налазила на 23. месту) и налази

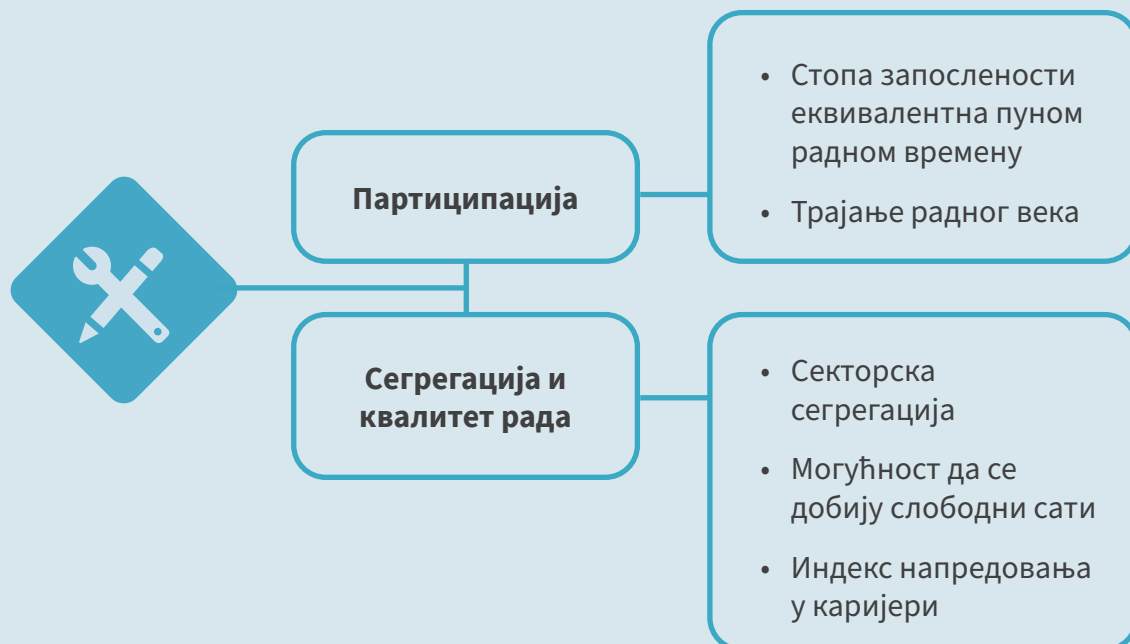
се између Албаније и Словачке. У поређењу са државама у региону, Србија има нижу вредност Индекса у односу на Албанију и Северну Македонију, а вишу у односу на Црну Гору (Графикон 7).

Графикон 7: Индекс родне равноправности Република Србија и ЕУ-27 2022, Албанија 2020, Северна Македонија 2022. и Црна Гора 2023.

Када се Србија пореди са државама чланицама ЕУ у погледу динамике напретка, уочава се да се Србија налази у групи земаља које бележе мало повећање вредности Индекса, ниже од просека за ЕУ-27¹¹ (Графикон 8).

Графикон 8: Индекс родне равноправности, разлика у вредностима, Република Србија и ЕУ-27 2022–2018.

¹¹ Промене у вредности индекса родне равноправности приказане су на наредном графикону за Србију на основу извештаја за 2021. годину, а за ЕУ-27 на основу извештаја за 2020. годину, зато што се у оба случаја већина података на основу којих су рачунати индекси заснива на подацима за 2018. и 2022. годину, чиме се обезбеђује најадекватнија упоредивост. Извор за ЕУ-27: за 2020. годину <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020>, за 2024. годину <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2024>

У **домену рада** Индекс родне равноправности мери да ли жене и мушкарци имају једнак приступ тржишту рада и да ли у једнакој мери раде у квалитетним облицима запослености и условима рада. Домен рада обухвата два поддомена: партиципацију и родну сегрегацију на тржишту рада и квалитет запослености.

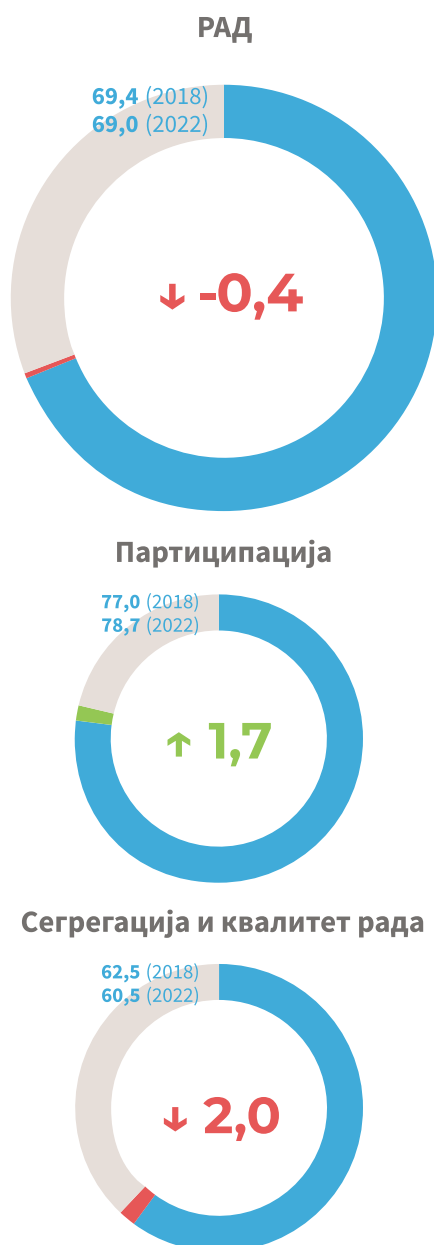
Партиципација се односи на ниво запослености и родни јаз у запослености жена и мушкараца, указујући на њихове шансе да приступе радним местима, односно остваре запосленост. Овај поддомен комбинује два индикатора: стопу запослености еквивалентну пуном радном времену (за становништво старо 15 година и више) и трајање радног века (за становништво старо 15 година и више). Стопа запослености еквивалентна пуном радном времену се добија поређењем просечног броја сати сваког запосленог са просечним бројем сати запослених који раде пуно радно време (EIGE, 2017: 13).

Родна сегрегација и квалитет запослености су елементи другог поддомена. Сегрегација се односи на размештање жена и мушкараца у различитим секторима. Концентрисање жена или мушкараца у појединим секторима економије или занимањима указује на хоризонталну родну сегрегацију на тржишту рада. Секторска сегрегација се мери преко учешћа жена и мушкараца у секторима образовања, здравља и социјалног рада. Квалитет рада се мери на основу флексибилног радног времена и шанси за напредовање у каријери. Флексибилност се региструје на основу могућности да жене и мушкарци добију слободан сат или два током радног времена како би могли да обаве активности у вези са бригом о породици. Индекс напредовања у каријери мери неколико аспеката квалитета запослења: континуираност запослења – дефинисану преко типа уговора о раду, сигурност радног места (вероватноћа да ће се изгубити посао у наредних 6 месеци), шансе за напредовање у каријери и шансе за развој радне организације у смислу броја запослених. Индекс напредовања у каријери се мери путем скале која се креће од 1 до 100 поена, при чему највиша вредност указује и на најбоље шансе за напредовање у каријери.

3.1 Стање и промене

Индекс родне равноправности за домен рада у 2022. години износи 69,0 поена и нижи је него Индекс из 2018. године за 0,4 поена (Графикон 9). Овај благи пад у вредности Индекса дугује се паду на Индексу код поддомена сегрегације и квалитета рада који премашује напредак остварен на поддомени партиципације.

Графикон 9: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима рада, Република Србија, 2018-2022.

Када се посматрају појединачни индикатори на основу којих су израчунате вредности Индекса за поддомени партиципације, примећује се да је у 2022. години у односу на 2018. годину дошло до смањења родног јаз у погледу стопе запослености еквивалентне пуном радном времену становништва

старости 15 и више година (Табела 1). Ово смањење родног јаз дугује се **нешто већем повећању стопе запослености међу женама** (0,9 процентних поена) **него мушкарцима** (0,3 процентна поена). Овиме је заправо родни јаз враћен на ниво из почетне 2014. године. Важно је приметити да је током читавог посматраног периода 2014–2022. повећање запослености жена и мушкараца праћено одржавањем родног јаз који се уз извесне осцилације налази на готово истом нивоу као 2014. године (Табела 1).

Табела 1: Стопа запослености еквивалентна пуном радном времену становништва старости 15 година и више, према полу и родни јаз, Република Србија (%)

Година	♀	♂	♂ – ♀
2014.	33,0	47,0	14,0
2016.	35,9	50,1	14,2
2018.	38,3	53,0	14,7
2022.	39,2	53,3	14,1

На другом индикатору који чини поддомени партиципације – дужини радног века – бележе се конзистентни позитивни трендови, истовремени пораст дужине радног века и за жене и за мушкарце, и мало, али постојано смањење родног јаз (Табела 2).

Табела 2: Дужина радног века, према полу и родни јаз, Република Србија (број година)

Година	♀	♂	♂ – ♀
2014.	27,7	34,6	6,9
2016.	28,9	35,5	6,6
2018.	30,0	36,5	6,5
2022.	31,3	37,4	6,1

Када је у питању поддомени сегрегације и квалитета рада, може се приметити да долази до повећања сегрегације која се мери уделом запослености у секторима образовања, здравља и социјалног рада у укупној запослености жена и мушкараца (Табела 3). Удео жена запослених у овим секторима је повећан, што може бити један од ефеката пандемије, а последично је повећан и родни јаз у запослености у овим секторима економије старања.

Табела 3: Запослени у образовању, здравству и социјалном раду у укупној запослености становништва старости 15 година и више, према полу и родни јаз, Република Србија (%)

Година	♀	♂	♂ — ♀
2014.	20,8	5,8	15,0
2016.	20,3	5,4	14,9
2018.	19,8	5,5	14,3
2022.	21,8	5,5	16,3

Подаци за индикатор флексибилног радног времена доступни су само за 2015. и 2021. годину. Они показују супротне тенденције међу запосленим женама и мушкарцима те изразито повећање родног јаза. Наиме, у 2015. години 27,2% жена је могло да узме сат или два слободно током радног времена да би могле да брину о другом члану породице, док је исто право могло да користи 30,3% мушкараца. У 2021. години, ову могућност флексибилног радног времена је пријавио мањи проценат жена (26,9%), али знатно већи удео запослених мушкараца (39,7%), што је довело до знатног повећања родног јаза, са 3,1 процентних поена на 12,8 процентних поена (Табела 4). Ово је могуће још једна последица стања на тржишту рада током пандемије, где је оптерећење било посебно велико на секторе економије старања у којима жене чине изразиту већину радне снаге.

Табела 4: Могућност да запослени узму сат или два слободно током радног времена да би могли да брину о другом члану породице, Република Србија (%)

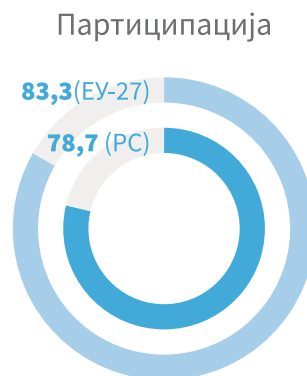
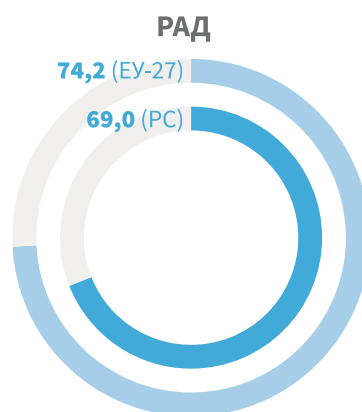
Година	♀	♂	♂ — ♀
2015.	27,2	30,3	3,1
2021.	26,9	39,7	12,8

На трећем индикатору у оквиру Индекса за поддомен сегрегације и квалитета рада – Индексу шанси за напредовање у каријери – нису забележене промене, због недостатка информација и немогућности израчунавања индикатора за 2021. годину. И у 2021. години као и у почетној 2015. години, 55,6% жена и 55,7% мушкараца је имало шансе за напредовање у каријери.

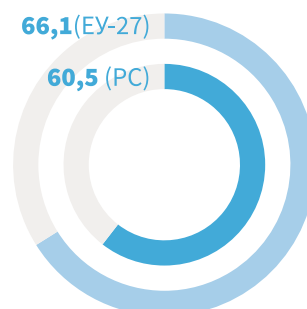
3.2 Република Србија у поређењу са ЕУ-27 и земљама Западног Балкана

Јаз између Србије и ЕУ-27 у домену рада је повећан између два извештајна периода. Док је у претходном извештајном периоду овај јаз износио 2 поена, у извештају за 2024. годину јаз износи 5,2 поена. Јаз је нешто већи у поддомену сегрегације и квалитета рада него у поддомену партиципације (5,6 према 4,6 поена).

Графикон 10: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима рада, Република Србија и ЕУ-27, 2022.

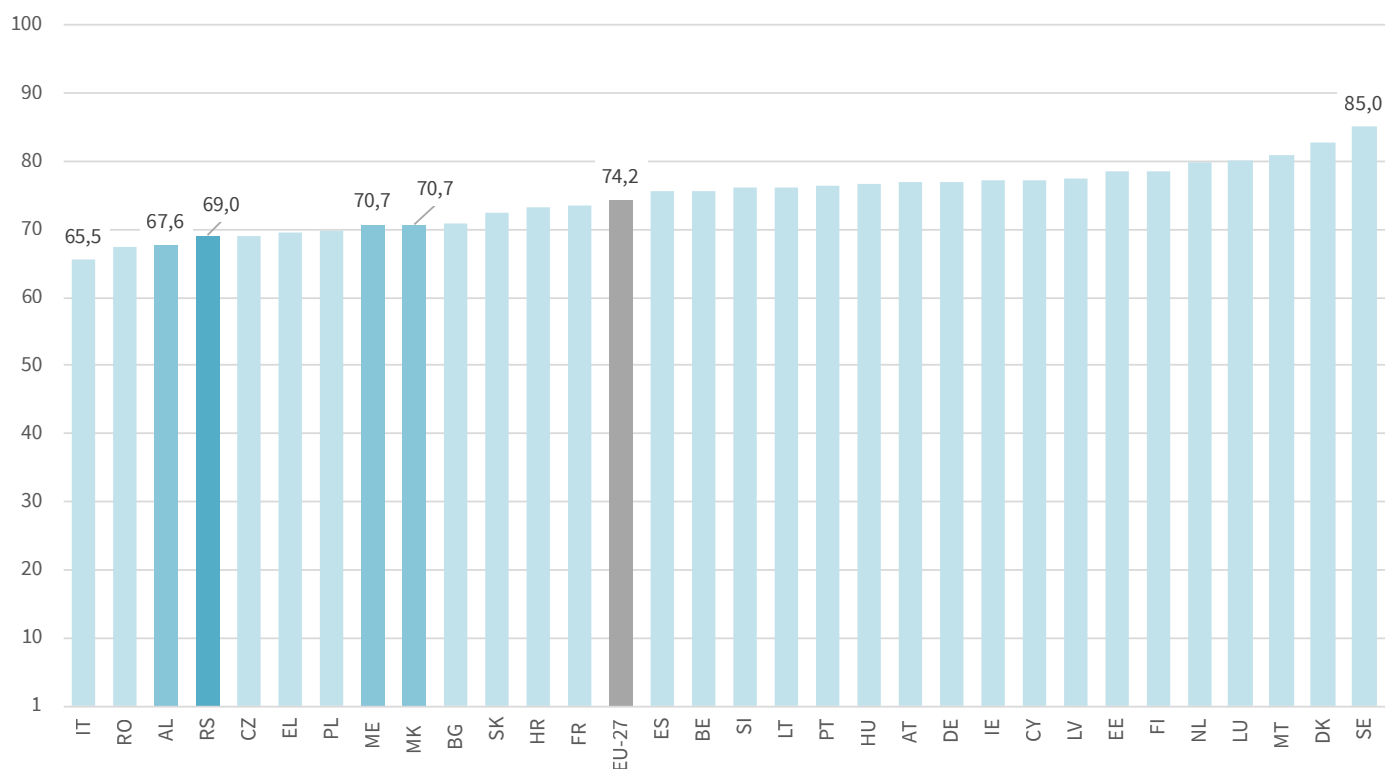
Сегрегација и квалитет рада

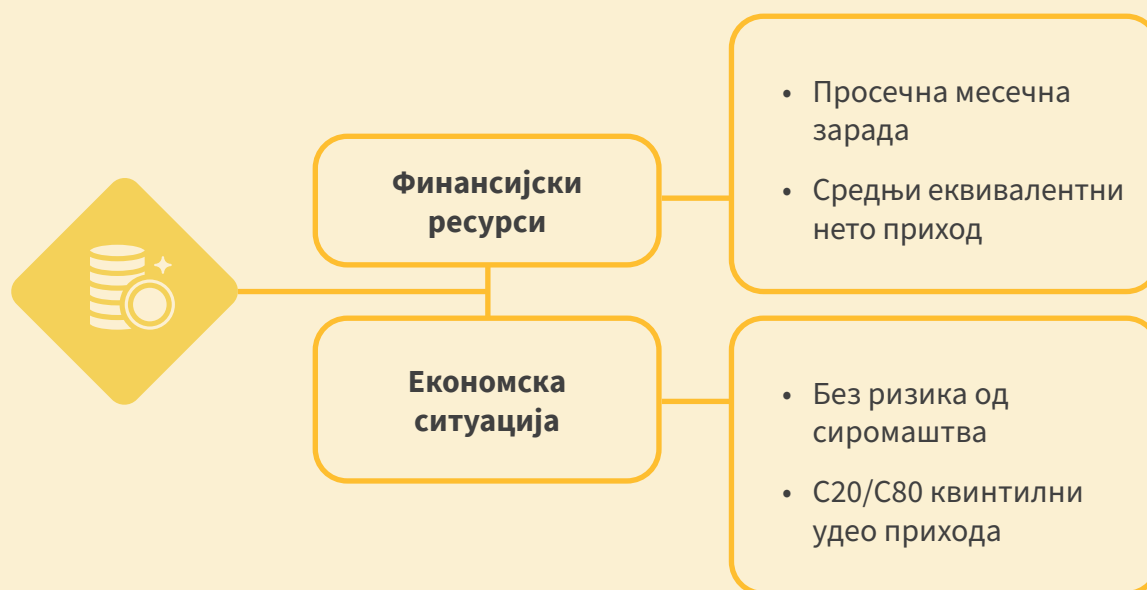

У поређењу са државама чланицама ЕУ и државама у региону, Србија заузима 28. место (7 места ниже него у претходном извештају) од укупно 31 (и налази се између Чешке и Албаније) (Графикон 11). У односу на Чешку, Србија има ниже вредности на Индексу поддомена партиципације (78,7 према 84,5), али више у поддомену сегрегације и квалитета рада (60,5 према 56,5). У односу на Албанију, Србија има више вредности како на поддомену партиципације (78,7 према 78,3), тако и на поддомену сегрегације

и квалитета рада (60,5 према 58,4 поена). У односу на прворангирану Шведску, Србија има Индекс у домену рада нижи за 16 поена, што указује да се дистанца у односу на ову земљу повећала са 13,5 поена у 2018. години. У односу на последње рангирану Италију, Србија има Индекс виши за 4,5 поена, што представља смањење разлике из 2018. године која је износила 6,1 поен у односу на тада такође последње рангирану Италију.

Графикон 11: Индекс родне равноправности у домену рада, Република Србија и ЕУ-27 држава чланица 2022, Северна Македонија 2022, Албанија 2020. и Црна Гора 2023.

У оквиру **домена новца** мере се родне неједнакости у приступу финансијским ресурсима, као и економска ситуација у којој живе жене и мушкарци.

Поддомен финансијских ресурса садржи податке о месечним зарадама жена и мушкараца мереним преко два индикатора. Први индикатор представља месечне зараде на основу рада, а други представља средњи еквивалентни нето доходак који, поред зарада на основу плаћеног рада, обухвата и пензије, социјална давања, као и било који други извор прихода. Оба су исказана у стандарду куповне моћи (Purchasing Power Standard – PPS), а он представља вештачку валуту која узима у обзир разлике у нивоима цена између држава и омогућава поређење.

Поддомен економске ситуације мери изложеност жена и мушкараца ризицима од сиромаштва и дистрибуцију дохотка између жена и мушкараца. Индикатори који су укључени у ове компоненте Индекса мере удео становништва које није у ризику од сиромаштва (чији је доходак на нивоу 60% медијане дохотка у држави или изнад њега) и пропорцију најнижег и највишег доходног квинтила према полу. Овај последњи индикатор се користи да би се измерио ниво доходне неједнакости међу женама и мушкарцима.

4.1 Стање и промене

Вредност Индекса у домену новца у 2022. години износила је 61,4 поена, што у односу на 2018. годину представља повећање од 1,7 поена. Повећање вредности Индекса није одраз конзистентних тенденција. Напротив, док је вредност индекса поддомена финансијских ресурса повећана за 8,5 поена, вредност индекса поддомена економске ситуације смањена је за 7,7 поена (Графикон 12). Повећање вредности индекса на поддомену финансијских ресурса дугује се повећању просечних зарада и за жене и за мушкарце, као и повећању просечног нето еквивалентног дохотка, које је додуше праћено и повећањем разлика у корист мушкараца. С друге стране, пад вредности индекса на поддомену економске ситуације дугује се повећању удела становништва које **није** у ризику од сиромаштва и међу женама и међу мушкарцима, али уз прекретање родног јаза у корист мушкараца, међу којима је више оних који нису у ризику од сиромаштва.

Графикон 12: Индекс родне равноправности у домену и поддомена новца, Република Србија, 2018–2022.

Када је у питању просечан еквивалентни доходак становништва старости 16 и више година, подаци указују на повећање родног јаза са 60 у 2014. години, на 195 у 2022. години (Табела 5).

Табела 5: Просечан еквивалентни доходак, Република Србија (PPS, становништво 16+)

Година	♀	♂	♂ — ♀
2014.	5,345	5,405	60
2016.	6,184	6,173	-11
2018.	5,554	5,634	80
2022.	8,010	8,205	195

Током читавог периода праћења Индекса родне равноправности (2014–2022) дошло је до заокрета у погледу родног јаза у вези са ризицима од сиромаштва. До 2018. године, међу женама је бележен већи удео оних које **нису** у ризику од сиромаштва него међу мушкарцима, да би се у 2022. години међу женама бележио мањи удео особа које **нису** у ризику од сиромаштва него међу мушкарцима (Табела 6).

Табела 6: Становништво без ризика од сиромаштва, $\geq 60\%$ просечног прихода, Република Србија (% популација 16+)

Година	♀	♂	♂ — ♀
2014.	76,0	74,7	-1,3
2016.	75,7	74,8	-0,9
2018.	76,5	76,5	0
2022.	79,0	80,2	1,2

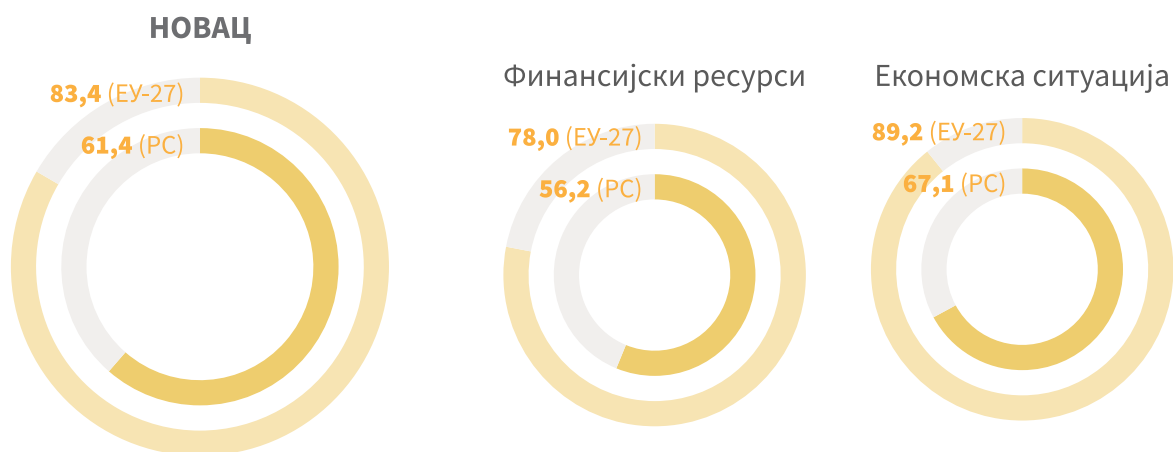
Индикатор неједнакости дохотка (S20/S80) указује на опадање неједнакости и међу женама (са 0,10526 у 2014. години, на 0,05444 у 2022. години) и међу мушкарцима (са 0,09901 у 2014. на 0,06295 у 2022. години), с тим да су неједнакости у 2022. години нешто веће међу мушкарцима него међу женама.

4.2 Република Србија у поређењу са ЕУ-27 и земљама Западног Балкана

У домену новца је и највећи јаз између Србије и ЕУ-27, и то 22 поена (Графикон 13). Разлике су велике у оба поддомена: 21,8 поена у поддомену

финансијских ресурса и 22,1 поен у поддомену економске ситуације.

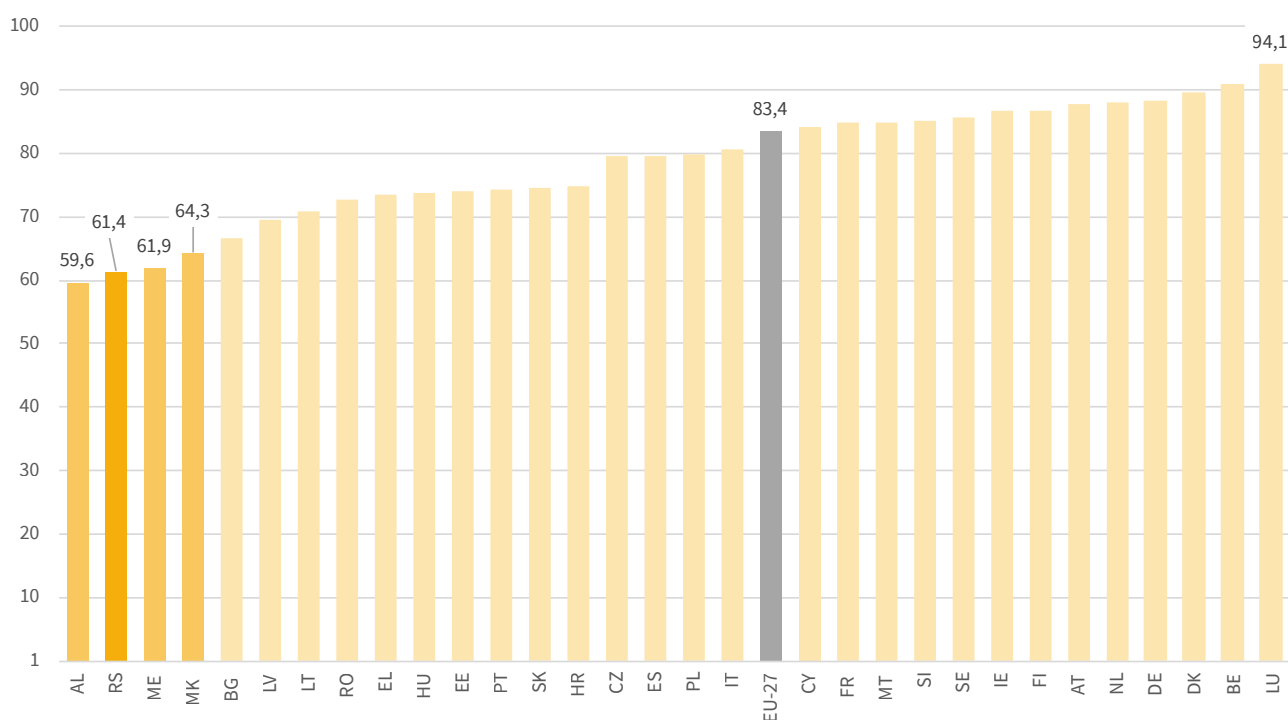
Графикон 13: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима новца, Република Србија и ЕУ-27 2022. (издање 2024)

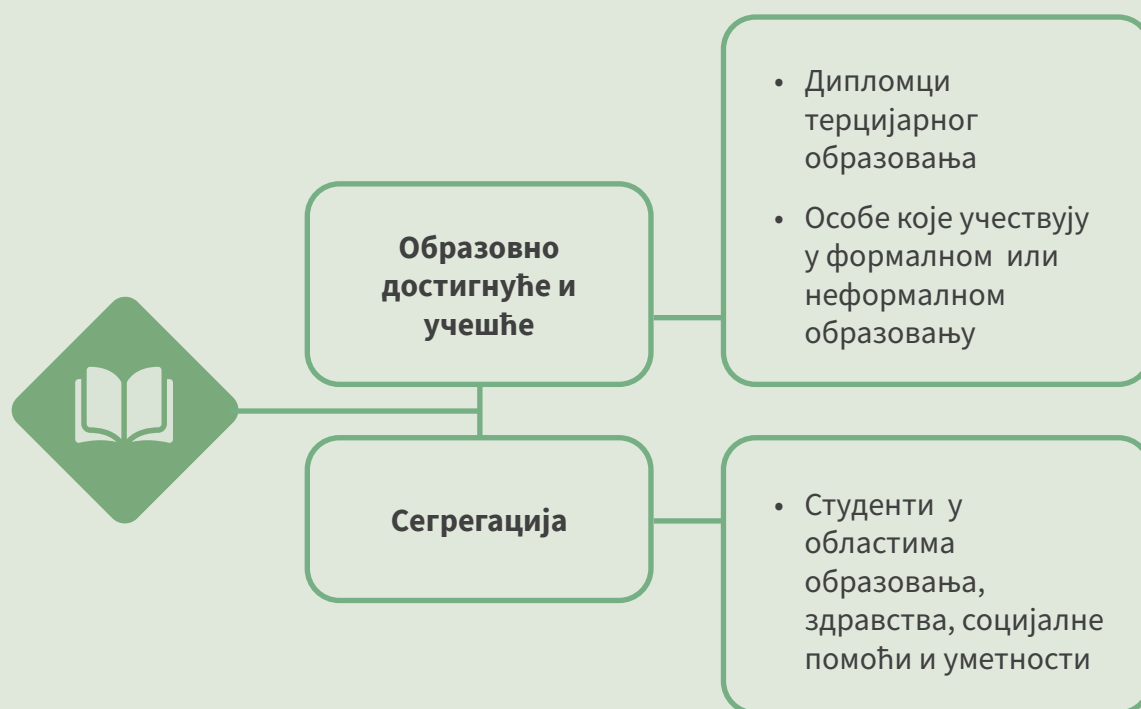

У поређењу са државама чланицама ЕУ-27 и земљама у региону, Србија заузима врло ниско, 30. место од укупно 32 (ипак на једној позицији више него у претходном извештају), позиционирана између Црне Горе и Албаније (Графикон 14). У односу на Црну Гору, Србија показује веће вредности на Индексу поддомена финансијских ресурса (56,2 према 48,2 поена), а ниже вредности на Индексу поддомена економске ситуације (67,1 према 79,6 поена). У односу на Албанију, Србија такође показује већу

вредност Индекса на поддомену финансијских ресурса (56,2 према 44,6) али нижу вредност на Индексу за поддомен економске ситуације (67,1 према 79,6). У односу на прворангирани Луксембург, Србија бележи вредност Индекса у домену новца нижу чак за 32,7 поена (ова дистанца повећана је у односу на 2018. за готово 3 поена), док у односу на последње рангирану Албанију бележи вредност Индекса већу за 1,4 поена.

Графикон 14: Индекс родне равноправности у домену новца, Република Србија и ЕУ-27 држава чланица и Северна Македонија 2022, Албанија 2020. и Црна Гора 2023. године

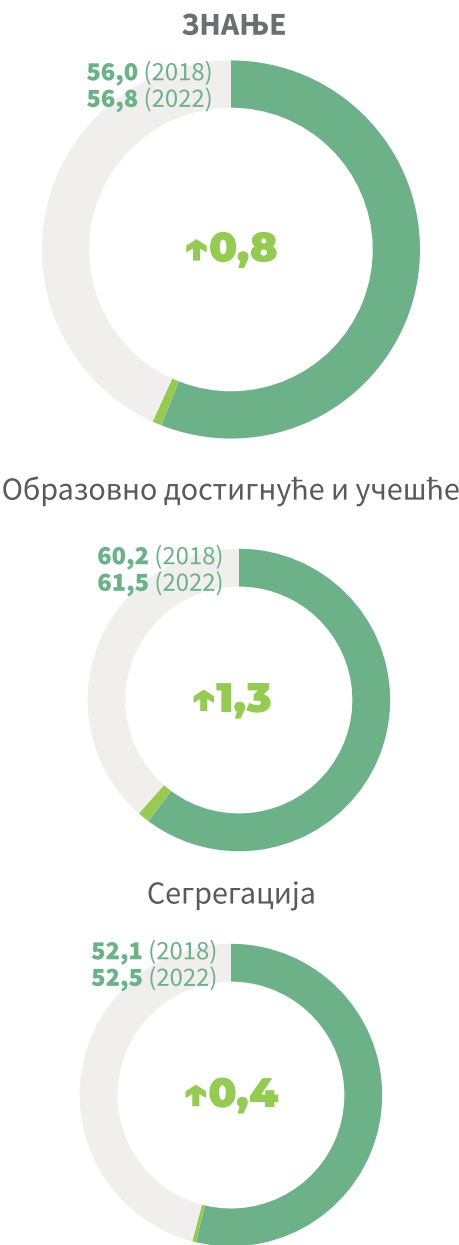

У оквиру **домена знања** мере се родне неједнакости у образовним достигнућима и партиципацији, као и сегрегација. Поддомен образовних достигнућа и партиципације приказује стање у погледу успеха жена и мушкараца у томе да стекну високо образовање и да се укључе у формалне и неформалне облике образовања. Стање се мери преко два индикатора: процената жена и мушкараца који су стекли универзитетску диплому, и учешћа жена и мушкараца у формалном и неформалном образовању и обуци. Други поддомен је усмерен на родну сегрегацију у високом образовању која се мери преко удела жена и мушкараца међу особама које студирају у областима образовања, здравства, социјалне заштите, хуманистичких наука и уметности.

5.1 Стање и промене

Индекс родне равноправности у домену знања износио је 56,8 у 2022. години, што представља благо повећање од 0,8 поена у односу на 2018. годину. Повећање вредности Индекса дугује се благом повећању вредности Индекса на оба поддомена, с тим да је повећање нешто веће на поддомену образовног достигнућа и учешћа него на поддомену сегрегације (Графикон 15).

Графикон 15: Индекс родне равноправности у домену и поддоменама знања, Република Србија, 2018–2022.

Када се Индекс за поддомен образовног достигнућа и учешћа „распакује“ на ниво појединачних индикатора, уочава се да је до повећања удела лица са терцијарним степеном образовања дошло и међу мушкарцима и међу женама, али да је благо повећан и родни јаз у корист жена (Табела 7).

Табела 7: Становништво које је остварило терцијарни степен образовања, становништво 15 година и више, према полу и родни јаз, Република Србија (%)

Година	♀	♂	♂ — ♀
2014.	17,7	16,3	1,4
2016.	19,4	17,6	1,8
2018.	20,3	18,2	2,1
2022.	22,1	19,6	2,5

У погледу учешћа у формалном или неформалном образовању, родни јаз је такође благо повећан у корист жена, али се удео оних који учествују у образовању колеба током читавог периода и не показује значајније промене (Табела 8).

Табела 8: Становништво које учествује у формалном или неформалном образовању, становништво 15 година и више, према полу и родни јаз, Република Србија (%)

Година	♀	♂	♂ — ♀
2014.	12,0	11,6	0,4
2016.	11,9	11,6	0,3
2018.	10,9	10,4	0,5
2022.	11,6	10,7	0,9

У поддомену сегрегације присутан је негативни тренд који се дугује повећању родног јазу у погледу удела студената који студирају у оним образовним областима које су повезане са образовањем, здравством, социјалном заштитом, друштвеним наукама и уметности, који је знатно већи међу женама него међу мушкарцима (Табела 9).

Табела 9: Студенти који похађају образовање у области образовања, здравства, социјалне заштите, друштвених наука и уметности, према полу и родни јаз, Република Србија (%)

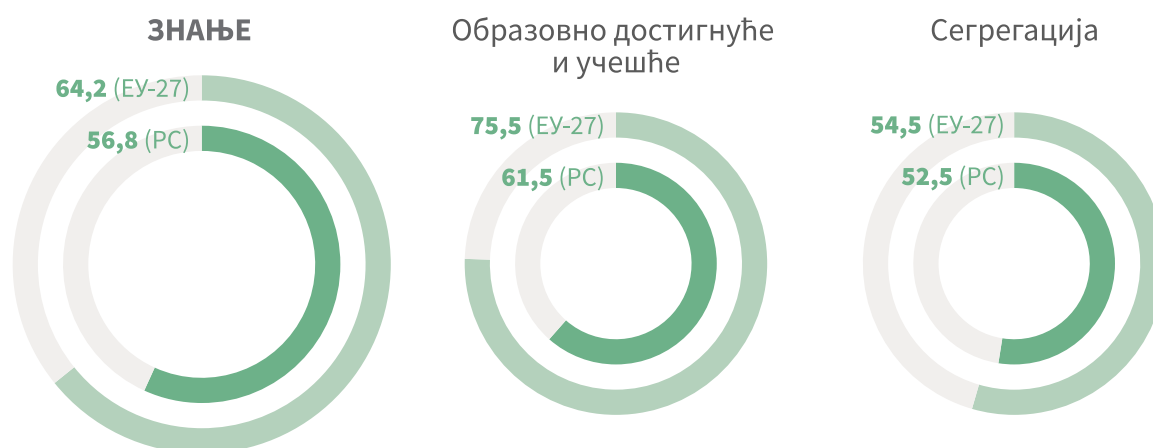
Година	♀	♂	♂ — ♀
2014.	35,2	19,0	16,2
2016.	34,6	18,8	15,8
2018.	34,2	17,9	16,3
2022.	35,4	18,2	17,2

5.2 Република Србија у поређењу са ЕУ-27 и земљама Западног Балкана

У поређењу са ЕУ-27, Србија има нижи Индекс за домен знања за 7,4 поена, што указује на повећање јаз у односу на 2018. када је износио 6,8 индексних

поена. Посматрано према поддоменима, јаз је веома мали у погледу сегрегације, која је и даље изражена и у државама Европске уније, док је знатно већи у области образовног достигнућа и учешћа (Графикон 16). Када је у питању учешће у формалном и неформалном образовању, разлика између Србије и ЕУ-27 је велика: 14 индексних поена (Графикон 16 – поддомен образовног достигнућа).

Графикон 16: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима знања, Република Србија и ЕУ-27 за 2022. годину (издање 2024)

Када се положај Републике Србије упоређи са државама чланицама ЕУ-27 и државама у региону према укупној вредности Индекса за домен знања, Србија заузима 27. место од 33, што је пад за 4 места у односу на претходни извештајни период. Србија се у 2022. години нашла између Немачке и Албаније. У односу на Немачку, Србија бележи нижу вредност Индекса за поддомен достигнућа и учешћа (61,5 према 69,6), а вишу вредност у поддомени

сегрегације (52,5 према 46,8). У односу на Албанију, Србија бележи већу вредност Индекса на поддомени достигнућа и учешћа (61,5 према 55,3), а нижу вредност у поддомени сегрегације (54,5 према 56,0). У односу на најбоље рангирану Шведску, вредност Индекса за Србију је нижа за 19,3 индексна поена, док је у односу на најниже рангирану Литванију вредност виша за 4,7 индексних поена (Графикон 17).

Графикон 17: Индекс родне равноправности у домену знања, Република Србија и ЕУ-27 2022, Албанија 2020, Босна и Херцеговина 2022, Северна Македонија 2022. и Црна Гора 2023

Домен времена је повезан са дихотомијом која подразумева, с једне стране, не-плаћени рад у домаћинству односно бригу о деци и другим члановима домаћинства и плаћени рад, као и дихотомију која се односи на рад, с једне, и слободно време, с друге стране. У оквиру поддомена бриге о домаћинству мери се родни јаз у времену које жене и мушкарци проведу у бризи о деци, васпитавању деце или бризи о старијим члановима домаћинства или особама са инвалидитетом, као и јаз у обављању кућних послова, попут кувања, чишћења и других послова.

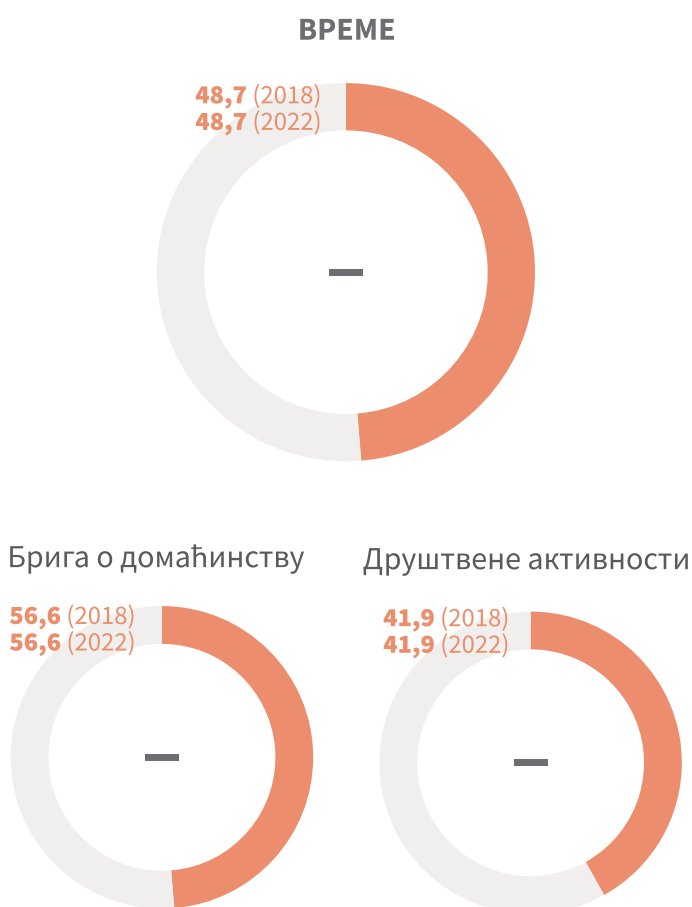
Други поддомен односи се на обрасце потрошње времена на социјалне, личне и грађанске активности, које су важне за квалитетан живот, индивидуални развој и благостање, као и активно учешће у друштву кроз различите облике грађанске партиципације. У оквиру овог поддомена мери се родни јаз у времену које жене и мушкарци проведу у спортским, културним и другим активностима доколице изван домаћинства, у комбинацији са њиховим ангажовањем у добровољним и хуманитарним активностима.

6.1 Стање и промене

Индекс родне равноправности у домену времена за Републику Србију износи 48,7 и представља домен са најнижим вредностима. У овом домену се не могу пратити промене због тога што су вредности индикатора за оба посматрана периода (2016. и 2018) израчунате на основу истих података добијених европским истраживањем о квалитету живота које је последњи пут спроведено 2016. године и европским истраживањем о условима рада које је последњи пут спроведено 2015. године. Европски институт за родну равноправност је 2022. године спровео истраживање о неплаћеној нези, индивидуалним и друштвеним активностима (CARE) за око 60.000 испитаника у 27 држава чланица ЕУ и тако прикупио нове податке за рачунање индикатора из овог домена.

Када се посматра према поддоменима, примећује се да нешто вишу вредност Индекс бележи у поддомену бриге о домаћинству него у поддомену друштвених активности.

Графикон 18: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима времена, Република Србија, 2018–2022.

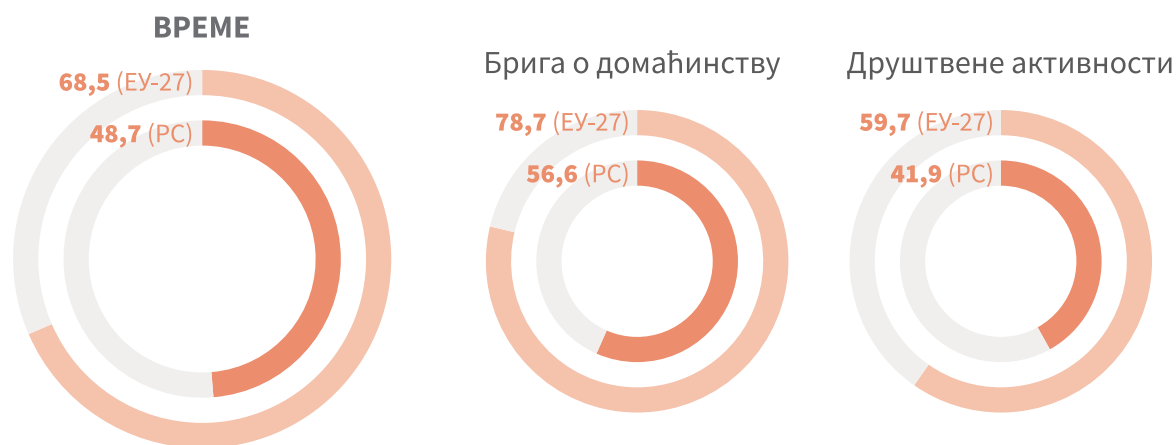
Индикатор за поддомен бриге о домаћинству, којим се мери удео особа које кувају и/или обављају послове у домаћинству сваког дана најмање један сат (радници старости 18 година и више), показује да 67,9% жена и само 11,5% мушкараца кува и/или обавља послове у домаћинству сваког дана. Када је у питању брига о старијима, деци и члановима породице са инвалидитетом, родни јаз је нешто мањи, мада и даље веома изражен, јер међу женама старим 18 и више година које раде 41,2% свакодневно обавља ове активности, док проценат међу мушкарцима износи 29,5%.

Удео оних који обављају добровољне или хуманитарне активности није велики, али је већи међу запосленим женама него мушкарцима (8,1% према 6,4%). Када су пак у питању активности доколице, спорта и културне активности, нешто је већи удео запослених мушкараца него запослених жена који се овим активностима баве дневно или неколико пута недељно (13,9% према 11,5%, респективно). Подаци недвосмислено указују на то да је брига о другима, било када су у питању чланови домаћинства (кроз рад у домаћинству) или заједница (кроз добровољне и хуманитарне активности), несразмерно расподељена тако да жене у значајнијој мери обављају ове активности, што одузима време од оних активности које су усмерене на лични развој и благостање, попут спорта, културних активности и сл.

6.2 Република Србија у поређењу са ЕУ-27 и земљама Западног Балкана

У поређењу са просеком ЕУ-27, Србија бележи вредност Индекса у домену времена нижу за 19,8 поена. Разлика је већа у поддомену бриге о домаћинству (22,1 поен), него друштвених активности (17,8 поена). Неједнакости у домену времена значајно подрицају квалитет живота великог броја жена које несразмерно носе одговорност бриге о породици, а имају мање времена и прилике да се одмарају, баве спортом или задовољавају културне потребе.

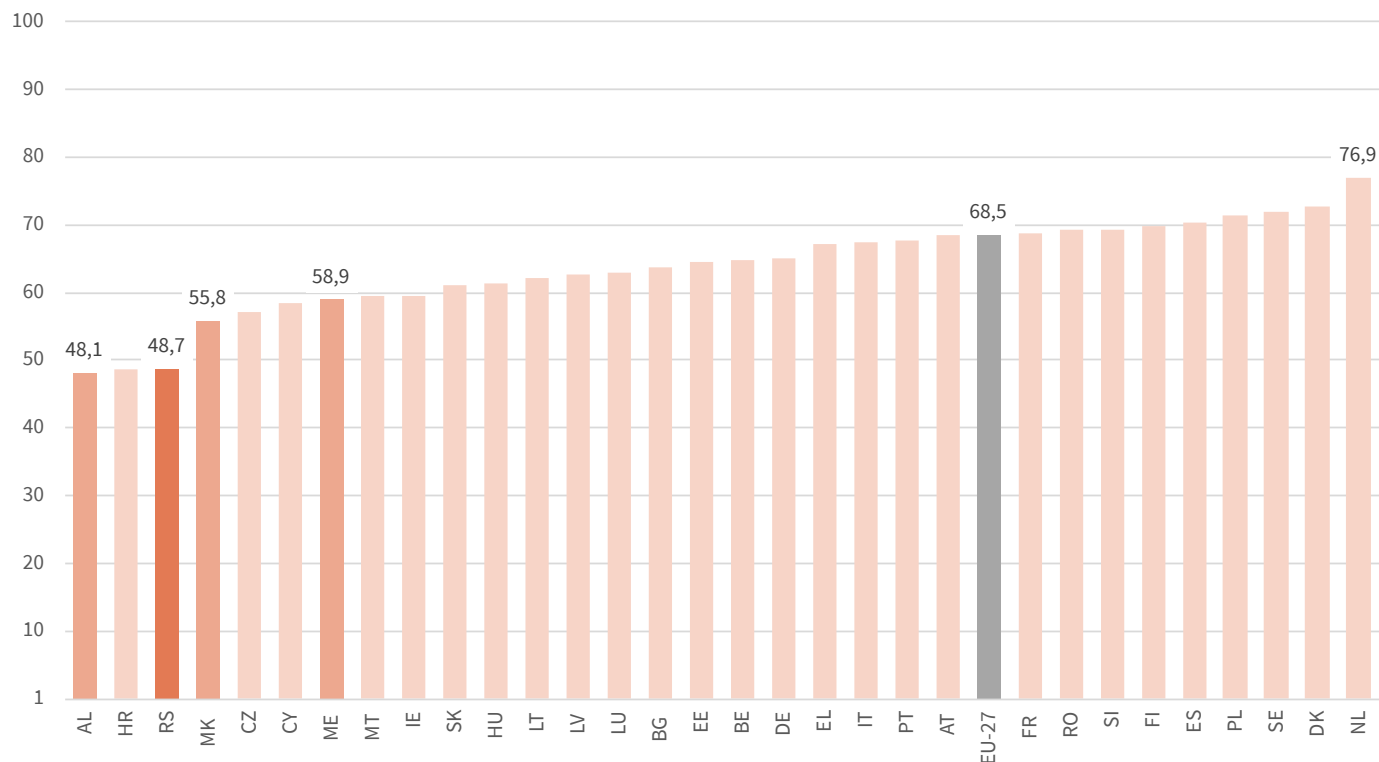
Графикон 19: Индекс родне равноправности у домену и поддомена времена, Република Србија и ЕУ-27 за 2022. годину (издање 2024)

У односу на државе чланице ЕУ-27 и земље у региону, Србија се према домену времена рангира на 29. месту од укупно 31 (пад за два места у односу на 2018), заузимајући позицију између Северне Македоније и Хрватске. У односу на Северну Македонију, Република Србија има знатно ниже вредности на поддомену друштвених активности (41,9 према 55,2), а благо вишу вредност на поддомену бриге о до-

маћинству (56,6 према 56,4). У односу на Хрватску, Србија има нижу вредност на поддомену бриге о домаћинству (56,6 према 72,7), а вишу за поддомен друштвених активности (41,9 према 32,5). У односу на прворангирану Холандију, Србија има нижу вредност Индекса чак за 28,2 индексна поена, док у односу на најниже позиционирану Албанију има вишу вредност за 0,6 индексних поена (Графикон 20).

Графикон 20: Индекс родне равноправности у домену времена, Република Србија и ЕУ-27 2022, Северна Македонија 2022, Албанија 2020. и Црна Гора 2023.

У оквиру **домена моћи** мери се родни јаз у учешћу у структурама политичке, економске и друштвене моћи. Поддомен који се односи на политичку моћ обухвата индикаторе за мерење удела жена међу лицима која обављају функцију министара у Влади (учешће жена у извршној власти), као и удела жена међу посланицима Народне скупштине (учешће жена у законодавној власти). Поред тога, овај поддомен обухвата и индикатор заступљености жена на позицијама чланова локалних скупштина.

Поддомен економске моћи односи се на јаз у управљању економским ресурсима преко руководећих позиција и обухвата показатеље учешћа жена у управним или надзорним одборима највећих компанија на берзи, као и учешћа у извршном одбору Народне банке.

Поддомен друштвене моћи обухвата индикаторе којима се мери удео жена и мушкараца у одборима организација за финансирање истраживања, удео у одборима јавних радиодифузних предузећа и удео међу члановима највишег тела за одлучивање у националним спортским олимпијским организацијама¹². Друштвена моћ је обухваћена Индексом родне равноправности због симболичког утицаја на друштво и приступа структурама и позицијама моћи у различитим областима.

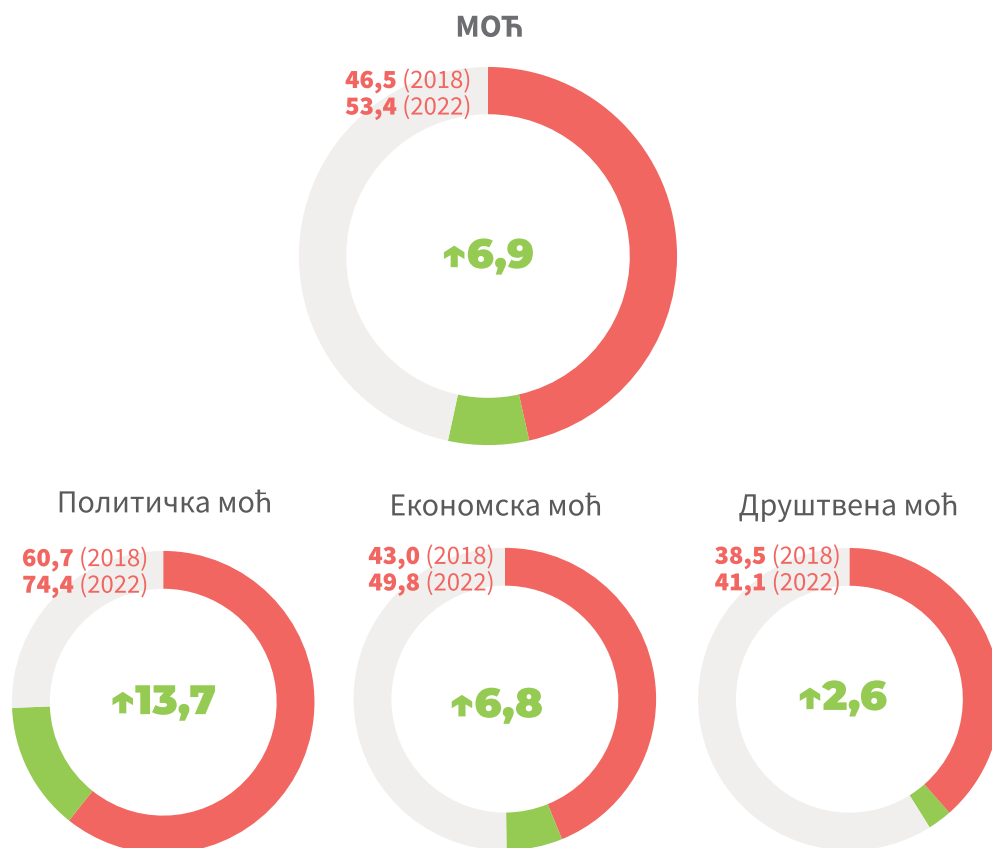
¹² У складу са дефиницијом коју ЕИГЕ примењује за овај индикатор, узето је у обзир 10 најпопуларнијих националних олимпијских спортских организација: Пливачки савез Србије, Тениски савез Србије, Џудо савез Србије, Кошаркашки савез Србије, Фудбалски савез Србије, Ватерполо савез Србије, Рукометни савез Србије, Стрелачки савез Србије, Теквондо асоцијација Србије и Одбојкашки савез Србије.

7.1 Стање и промене

Индекс родне равноправности у домену моћи износи 53,4 поена. Домен моћи је и овога пута, као и код претходног извештаја, домен са највећим позитивним променама (повећање вредности за

6,9 индексних поена између 2018. и 2022. године). Ово повећање дугује се повећању индекса у свим поддоменима, односно политичке, друштвене и економске моћи (Графикон 21).

Графикон 21: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима моћи, Република Србија, 2018–2022.

Удео жена на положајима министара, посланика Народне скупштине Србије и локалних скупштина је у континуираном порасту. Удео жена на министарским положајима (просек за три године 2021, 2022. и 2023) износи 42,1%, удео жена међу посланицима Народне скупштине Србије износи 37,0%, а удео жена међу одборницима локалних скупштина општина износи 37,5%.

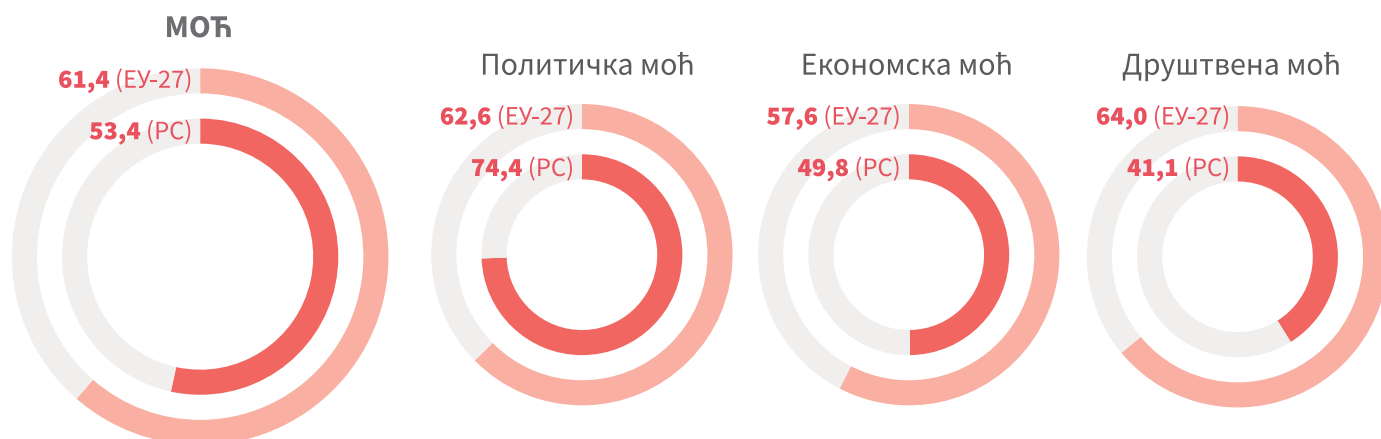
Када је реч о поддомени економске моћи, он се такође израчунава на основу просека за три године (2021, 2022. и 2023). Удео жена у одборима највећих компанија на берзи износи 20,1%, а удео жена међу члановима Управног одбора Народне банке Србије износи 32,1%.

У оквиру поддомена друштвене моћи, удео жена међу члановима одбора јавних организација за финансирање истраживања је повећан са 0 у 2014. године, на 21,4% у 2022. години. Удео жена међу члановима одбора медија је повећан у 2022. години на 18,5% у односу на 2014. годину када је тај удео износио 11,1% (рачунају се просеци за 3 године). Међутим, у поређењу са 2020. годином, евидентно

је смањење удела жена међу члановима одбора медија са 34,6%, на 18,5% (такође су у питању просеци за 3 године). Удео жена међу члановима одбора олимпијских спортских организација је знатно повећан у 2022. години у односу на 2016. (са 3,8% на 24,6%).

7.2 Република Србија у поређењу са ЕУ-27 и земљама Западног Балкана

Разлика између вредности Индекса за домен моћи између Србије и ЕУ повећана је у односу на претходни извештајни период са 6,6 на 8 поена. Србија бележи већу вредност него ЕУ-27 на Индексу за поддомен политичке моћи (74,4 према 62,6), пре свега захваљујући квотама за заступљеност жена у кључним телима власти на свим нивоима. Србија бележи ниже вредности на Индексу за поддомене економске и друштвене моћи него ЕУ-27 (Графикон 22).

Графикон 22: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима моћи, Република Србија и ЕУ-27, 2022.

У поређењу са државама чланицама ЕУ-27 и државама у региону, Србија заузима 19. позицију од укупно 33 (иста позиција као у претходном извештају), позиционирајући се између Литваније и Босне и Херцеговине. У односу на Литванију, Србија бележи већу вредност Индекса за поддомен политичке моћи (74,4 према 62,0), а нижу за поддомене економске моћи (49,8 према 52,8) и друштвене моћи (41,1 према 52,3). У односу на Босну и Херцеговину, Србија та-

кође бележи већу вредност на Индексу за поддомен политичке моћи (74,4 према 40,8), али нижу на поддоменима економске моћи (49,8 према 64,1) и друштвене моћи (41,1 према 51,3). У односу на прворангирану Шведску, Србија бележи нижу вредност Индекса за домен моћи за 32,4 индексна поена, а у односу на последње рангирану Мађарску бележи већу вредност за 26,3 поена (Графикон 23).

Графикон 23: Индекс родне равноправности у домену моћи, Република Србија и ЕУ-27 држава чланица 2022, Албанија 2020, Босна и Херцеговина и Северна Македонија 2022. и Црна Гора 2023.

У оквиру **домена здравља**, мере се родне неједнакости у три поддомена: здравствени статус, понашање повезано са здрављем и приступ здравственој заштити.

Поддомен који се односи на здравствени статус обухвата индикаторе субјективне процене здравља жена и мушкараца, очекивано трајање живота на рођењу и број година за које се очекује да ће проживети у здрављу.

Поддомен који се односи на понашање обухвата индикаторе који мере распрострањеност образаца понашања који су ризични за здравље, попут пушења и конзумирања алкохола, као и распрострањеност здравих образаца понашања – конзумирање воћа и поврћа, и бављење физичким активностима.

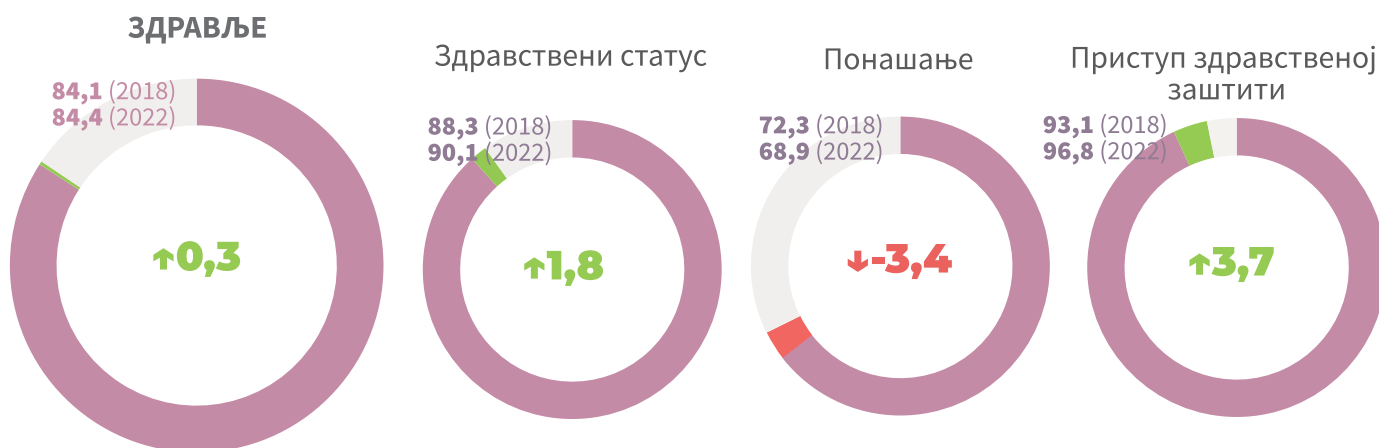
Поддомен приступа здравственим услугама обухвата индикаторе задовољене потребе за медицинским и стоматолошким услугама, којима се мери удео жена и мушкараца који су пријавили да су могли да обаве преглед, добију дијагностику или терапију када им је било потребно.

8.1 Стање и промене

Вредност Индекса за домен здравља у Србији износи 84,4 поена у 2022. години и представља благо повећање од 0,3 поена у односу на 2018. годину (Графикон 24). Оваква промена резултат је

противречних процеса у областима поддомена. Док је вредност Индекса за поддомен статуса и приступа повећана, вредност индекса за поддомен понашања је смањена.

Графикон 24: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима здравља, Република Србија, 2018–2022.

Када је у питању поддомен здравственог статуса, приметно је да се код индикатора субјективног здравственог стања родни јаз, уз извесно колебање, смањео у односу на почетну 2014. годину (Табела 10), али је и даље изражен у корист мушкараца, међу којима је већи удео особа које своје здравље оцењују као добро или веома добро, него међу женама.

Табела 10: Становништво које је оценило своје здравље као добро или веома добро, према полу, Република Србија (%)

Година	♀	♂	♂ — ♀
2014.	53,3	61,5	8,2
2016.	53,7	60,7	7,0
2018.	53,2	59,7	6,5
2022.	61,0	68,2	7,2

Индикатор очекиваног трајања живота упркос благим променама током посматраног периода нашао се у 2022. години на истом нивоу као у 2014. уз благо повећање и међу женама и међу мушкарцима (Табела 11).

Табела 11: Очекивано трајање живота, према полу, Република Србија (број година)

Година	♀	♂	♂ — ♀
2014.	77,7	72,6	5,1
2016.	78,0	73,0	5,0
2018.	78,1	73,2	4,9
2022.	78,1	73,0	5,1

Родни јаз у погледу очекиваног трајања здравог живота је повећан у посматраном периоду. И овај индикатор указује на повећање броја година који жене и мушкарци проведу у здравом животу, али је у овом случају повећање броја година здравог живота веће код жена, услед чега се родни јаз, који је и иначе у корист жена, благо повећава (Табела 12).

Табела 12: Очекивано трајање здравог живота, према полу, Република Србија (број година)

Година	♀	♂	♂ — ♀
2014.	66,6	64,7	1,9
2016.	67,5	65,4	2,1
2018.	69,6	67,1	2,5
2022.	70,1	67,3	2,8

Подаци за поддомен понашања указују на то да је међу женама више оних које не пуше и не конзумирају алкохол (66,9% према 57,1%), али је мање оних које се редовно баве физичком активношћу и/или конзумирају воће и поврће него међу мушкарцима (20,3% према 25,9%). Међутим, и међу женама и међу мушкарцима су приметне негативне промене између два истраживања здравља становништва Србије (EHIS) из којих се рачунају ови индикатори. Наиме, удео жена које се редовно баве физичком активношћу и/или конзумирају воће и поврће опао је са 21,3% у 2013. години на 20,3% у 2019. години, док је у истом периоду међу мушкарцима дошло до благог повећања удела оваквих особа са 25,5% на 25,9%. Истовремено, удео жена које не пуше и не конзумирају алкохол је опао са 84,1% на 66,9%, а код мушкараца је удео опао са 68,3% на 57,1%.

У поддомену приступа здравственој заштити, конзистентно је позитиван тренд, односно повећан је удео особа којима није ускраћен лекарски или стоматолошки преглед када им је био потребан. У случају лекарских прегледа родни јаз који је био у корист жена преокренуо се у корист мушкараца, међу којима се у 2022. години бележи већи удео особа које нису имале незадовољене потребе за лекарским прегледом (Табела 13).

Табела 13: Становништво старости 16 и више година без незадовољених потреба за лекарским прегледом, Република Србија (% , популација 16+)

Година	♀	♂	♂ — ♀
2014.	85,5	84,8	0,7
2016.	89,7	89,2	0,5
2018.	88,7	87,6	1,1
2022.	92,4	93,8	-1,4

У случају стоматолошког прегледа бележе се сличне тенденције, пораст удела особа које нису имале незадовољене потребе прати преокретање родног јазу у корист мушкараца у 2022. години (Табела 14).

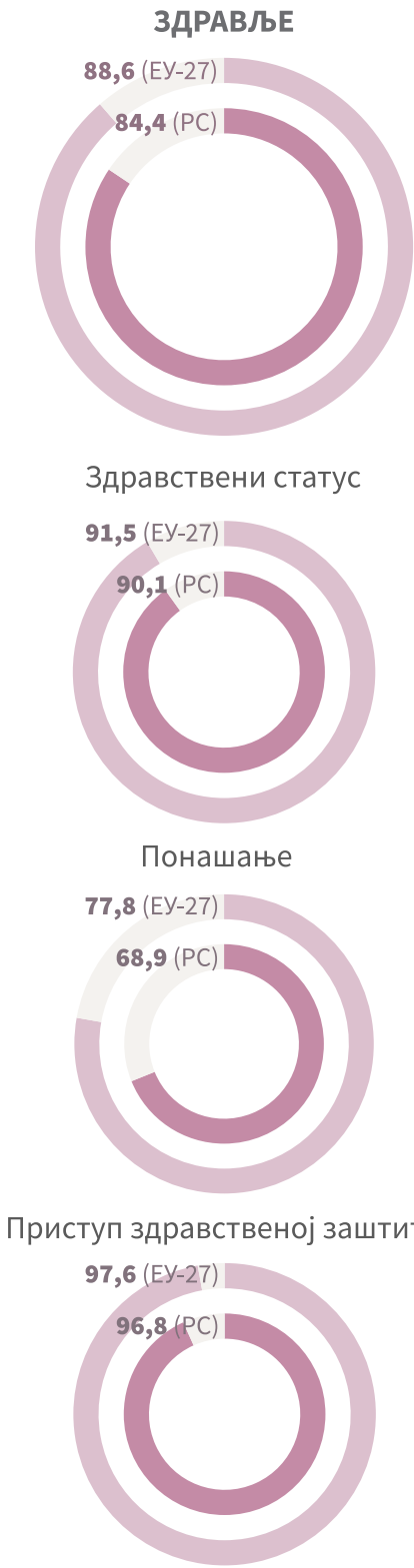
Табела 14: Становништво старости 16 и више година без незадовољених потреба за стоматолошким прегледом, Република Србија (% , популација 16+)

Година	♀	♂	♂ — ♀
2014.	84,6	83,1	1,5
2016.	85,8	84,5	1,3
2018.	86,7	85,6	1,1
2022.	94,7	95,2	-0,5

8.2 Република Србија у поређењу са ЕУ-27

У поређењу са ЕУ-27 Србија има нижу вредност на Индексу домена здравља за 4,2 поена. Разлика је највећа у поддомену понашања (Графикон 25).

Графикон 25: Индекс родне равноправности у домену и поддоменима здравља, Република Србија и ЕУ-27 2022. (издање 2024)

У поређењу са државама чланицама ЕУ и државама у региону, Србија је позиционирана на 26. месту (3 позиције ниже него 2018. године), између Португалије и Литваније. У односу на Португалију, Србија бележи већу вредност на индексу за поддомен здравственог статуса (90,1 према 85,6), а нижу вредност у поддомену понашања (68,9 према 73,9). У односу на Литванију, Србија такође бележи већу

вредност на индексу за поддомен здравственог статуса (90,1 према 82,3), али ниже вредности на поддоменима понашања (68,9 према 71,6) и приступа (96,8 према 98,3). У односу на прворангирану Ирску, Србија бележи нижу вредност на индексу здравља за 10,2 индексна поена, док у односу на последње рангирану Румунију бележи већу вредност индекса за 14 поена (Графикон 26).

Графикон 26: Индекс родне равноправности у домену здравља, Република Србија и ЕУ-27 2022, Северна Македонија 2022, Албанија 2020. и Црна Гора 2023.

8.3 Сателитски домен насиља

Домен насиља над женама је сателитски домен услед концептуалних и статистичких специфичности у односу на друге домене¹³.

Србија није била у могућности да израчуна вредности Индекса за овај домен, али је захваљујући истраживању које је спроведено под вођством ОЕБС-а 2018. године о доброби и безбедности жена могуће сагледати ситуацију према низу индикатора приказаним на наредном графикону. Такође, током јесени 2021. године, Републички завод за статистику спровео је истраживање о безбедности и квалитету живота жена према истој методологији које се бавило и насиљем над женама (Gender based violence – GBV), што ће омогућити да се вредност Индекса за домен насиља над женама израчуна за потребе наредних извештаја.

¹³ Детаљније о овом домену на адреси: <https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2020/domain/violence>

НАСИЉЕ
индикатори
приказани у овом
извештају

Укупно физичко и/или сексуално насиље почињено од стране партнера или друге особе након навршених 15 година живота и током последњих 12 месеци

Физичко и/или сексуално насиље почињено од особе која није партнер након навршених 15 година живота и током последњих 12 месеци

Психичко, физичко и сексуално насиље почињено од стране партнера (садашњег или бившег), од навршених 15 година живота и током последњих 12 месеци

Сексуално узнемиравање на радном месту и током последњих 12 месеци

Прогањање након навршених 15 година и током последњих 12 месеци

Насиље током детињства (физичко, сексуално, психолошко)

Према налазима истраживања о безбедности и квалитету живота жена у Србији из 2021. године, 17,5% жена доживело је физичко и/или сексуално насиље од неког починиоца након што су навршиле 15 година. Свака десета жена након навршених 15 година доживела је физичко и/или сексуално насиље од особе која није њен партнер.

Партнерско насиље је чешће него насиље почињено од стране особа које нису биле у партнерском односу са женом. Наиме, 21,6% жена доживело је након навршених 15 година живота неки облик насиља од стране садашњег или претходног партнера, укључујући психичко, физичко или сексуално насиље.

Искуство сексуалног узнемиравања на радном месту пријавило је 18,4% жена које су или су биле у радном односу. Најчешћи облик сексуалног узнемиравања је непримерено или бестидно гледање које је доживела свака трећа жена изложена сексуалном узнемиравању на радном месту, док је свака пета била изложена непристојним шалама са сексуалним садржајем. Прогањање је искусило 13,8% жена од навршене 15. године живота. Насиље за 22,3% жена почиње у детињству, пре навршених 15 година.

Табела 15: Индикатори распрострањености различитих облика насиља над женама, 2021.

РАСПРОСТРАЊЕНОСТ НАСИЉА	
Физичко и/или сексуално насиље почињено од стране било кога (партнера и оних којих нису партнери) од навршених 15 година	17,5%
Физичко и/или сексуално насиље почињено од особа које нису партнери	10,1%
Насиље почињено од стране партнера (садашњег или бившег)	21,6%
Сексуално узнемиравање на радном месту	18,4%
Прогањање	13,8%
Насиље током детињства (физичко, сексуално, психолошко)	22,3%

Извор: РЗС, Истраживање о безбедности и квалитету живота жена (EU-GBV), 2021.

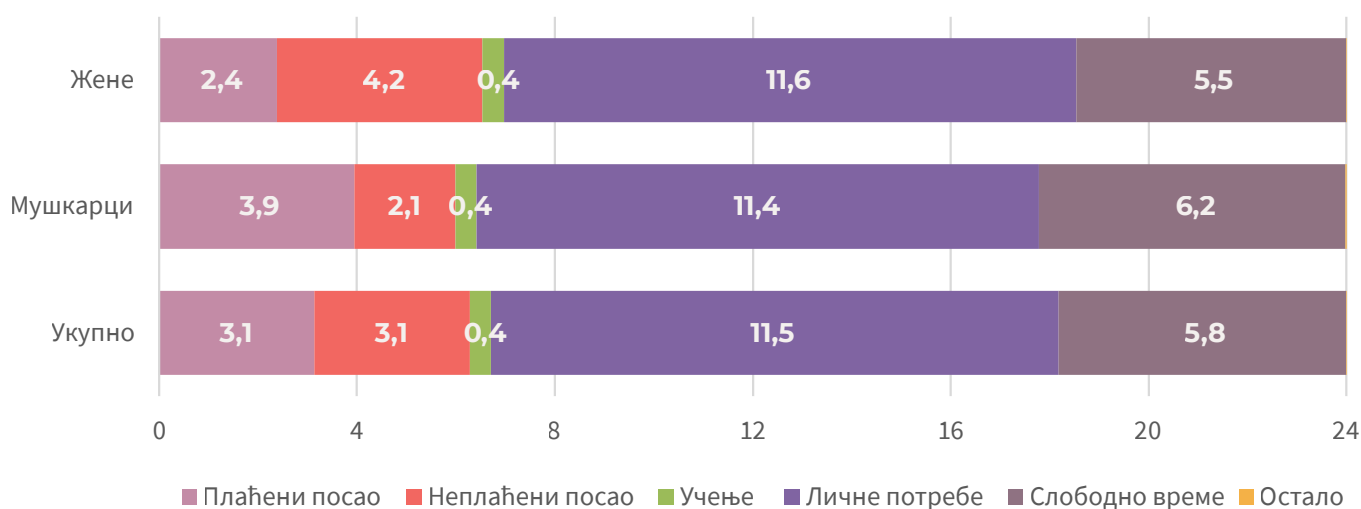
Истраживање о коришћењу времена представља важан извор података о свакодневним праксама коришћења времена током различитих активности из родне перспективе. Ово истраживање показује на који начин жене и мушкарци различитих узраста, образовања, породичног статуса и статуса према активности, проводе време током радне недеље и викендом. Истраживање је спровео Републички завод за статистику током 2021/2022. године према методологији која је у потпуности усклађена са Евростатовим препорукама за ХЕТУС (*Harmonised European Time Use Surveys – HETUS*)¹⁴.

9.1 Родне разлике у раду и слободним активностима

Налази истраживања недвосмислено указују да постоје изражене родне разлике у свакодневним праксама. Жене дневно у просеку проводе мањи број сати него мушкарци у плаћеном раду (1,5 сати

мање), а већи број сати у неплаћеном кућном раду и бризи о породици (2,1 сат више), и имају мање слободног времена (Графикон 27).

Графикон 27: Просечно време проведено у активностима, становништво старости 15 и више година, према полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у сатима)

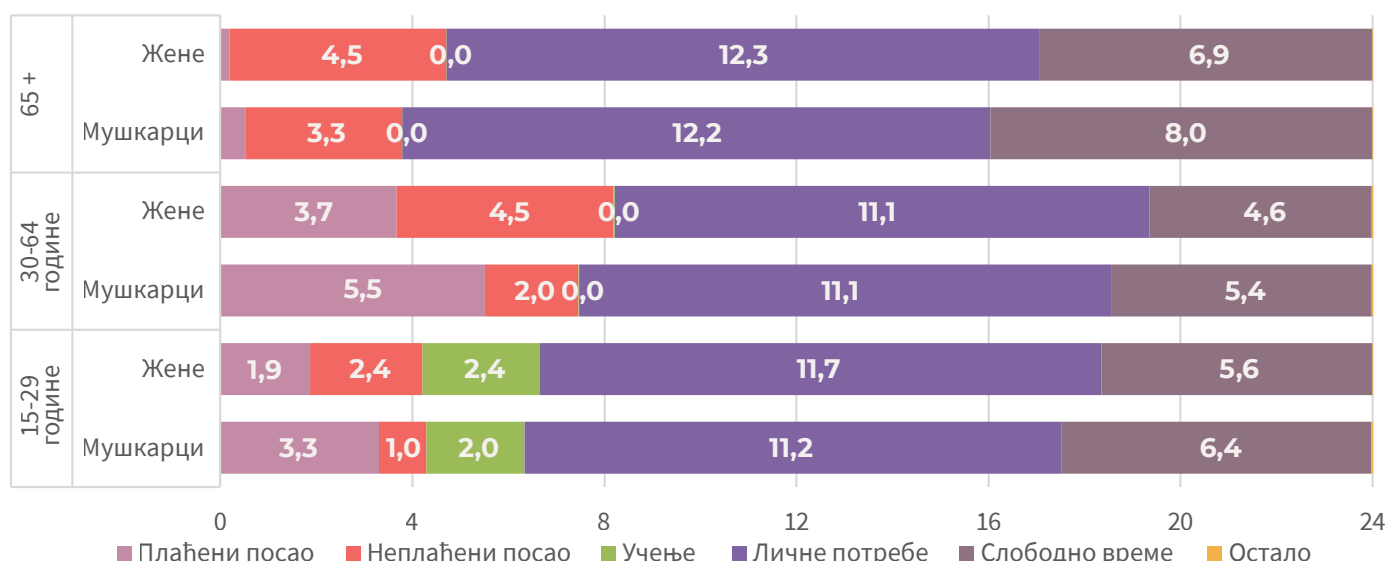
Извор: РЗС, Истраживање о коришћењу времена у Републици Србији 2021/2022

Обрасци коришћења времена се разликују у зависности од старости и животних фаза појединца. Најдуже укупно радно време (када се саберу сати проведени у плаћеном и неплаћеном раду), од 8,2 сата, региструје се међу женама средње животне

доби (30–64 године). Ове жене проводе и најмање времена у слободним активностима (4,6 сати), које су од изузетног значаја за квалитет живота и лични развој (Графикон 28).

¹⁴ Више детаља о методологији истраживања и узорку у публикацији РЗС Коришћење времена у Републици Србији 2021/2022, <https://www.stat.gov.rs/sr-cyrl/publikacije/publication/?p=17087&tip=6>

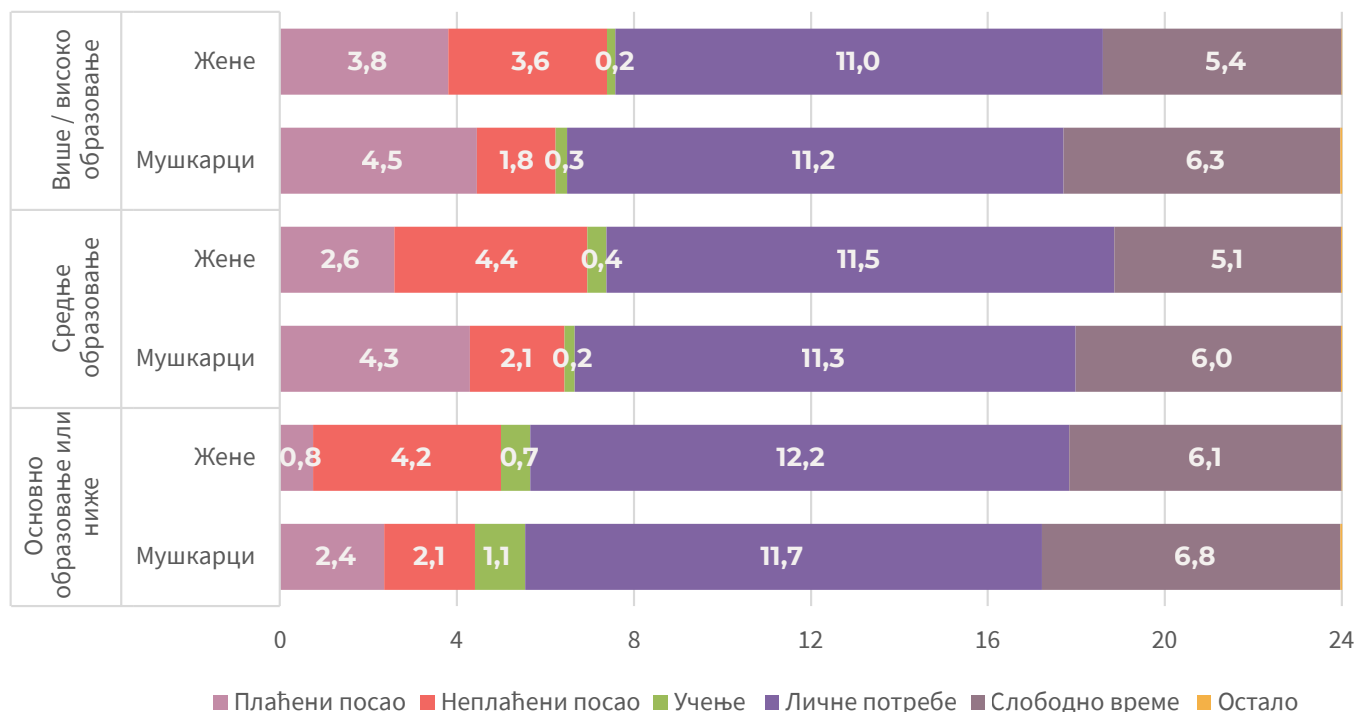
Графикон 28: Просечно време проведено у активностима, становништво старости 15 и више година, према старости и полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у сатима)

Извор: РЗС, Истраживање о коришћењу времена у Републици Србији 2021/2022

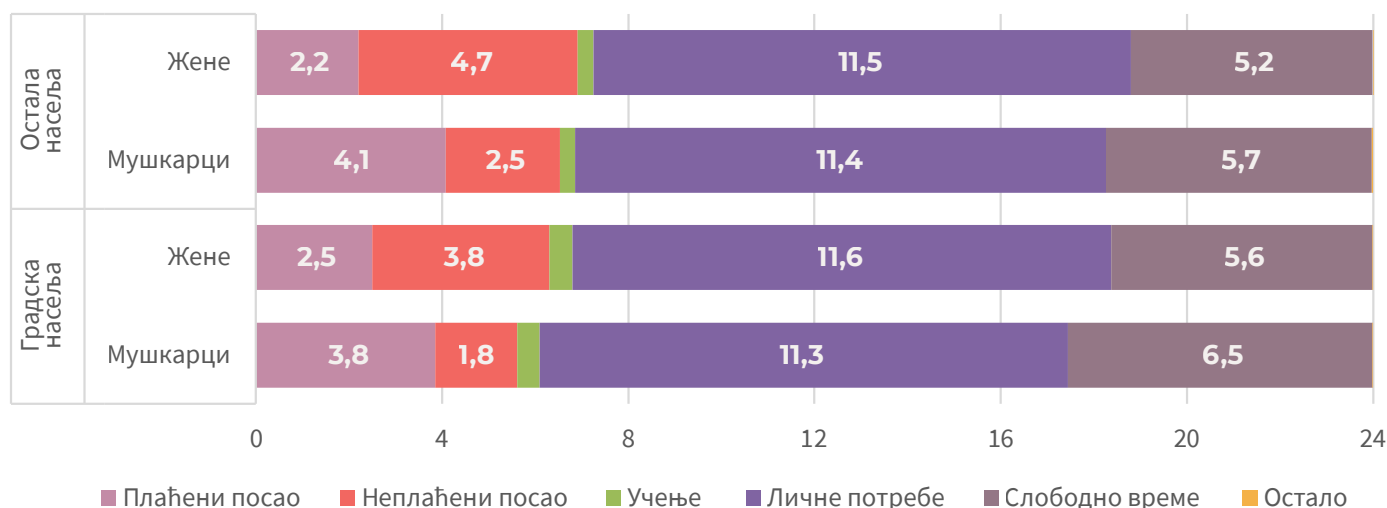
Посматрано према образовању, најдуже укупно радно време (плаћени и неплаћени рад заједно) имају жене високог образовања (Графикон 29).

Графикон 29: Просечно време проведено у активностима, становништво старости 15 и више година, према највишем степену образовања и полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у сатима)

Извор: РЗС, Истраживање о коришћењу времена у Републици Србији 2021/2022

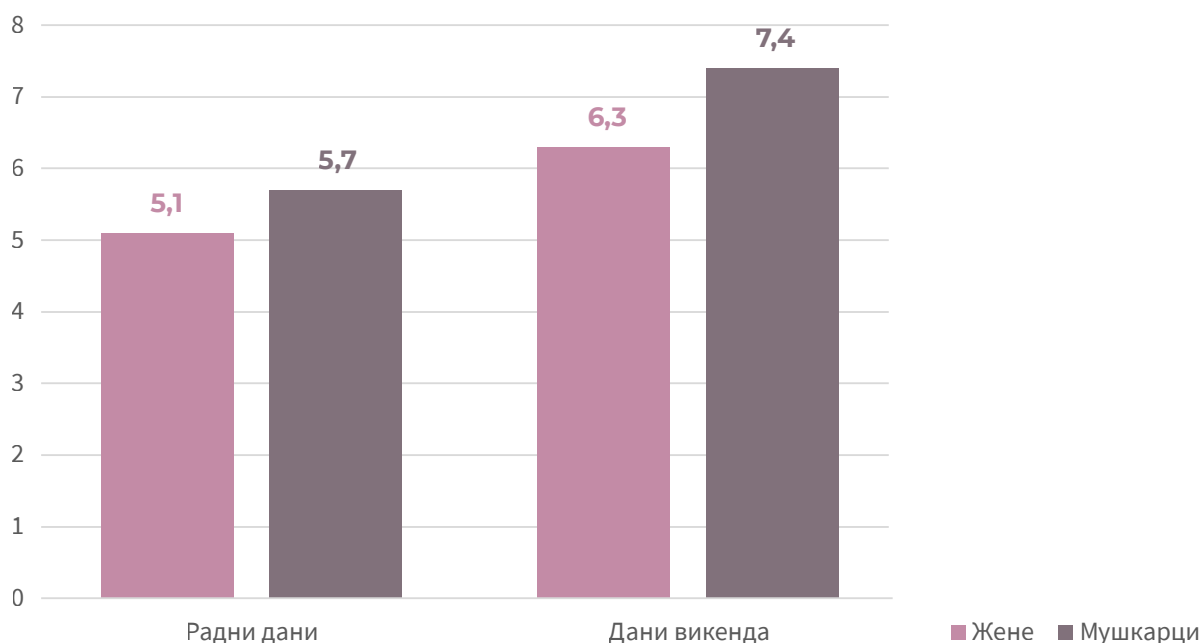
Жене које живе у сеоским (осталим) насељима у поређењу са мушкарцима из истих средина, али и женама и мушкарцима који живе у градовима, проводе у просеку највише времена у раду, плаћеном и неплаћеном (Графикон 30). Оне уједно проводе и најмање времена у слободним активностима.

Графикон 30: Просечно време проведено у активностима, становништво старости 15 и више година, према типу насеља и полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у сатима)

Извор: РЗС, Истраживање о коришћењу времена у Републици Србији 2021/2022

9.2 Активности слободног времена

Жене у просеку проводе мање времена у слободним активностима него мушкарци, како током радне недеље, тако и током викенда (Графикон 31).

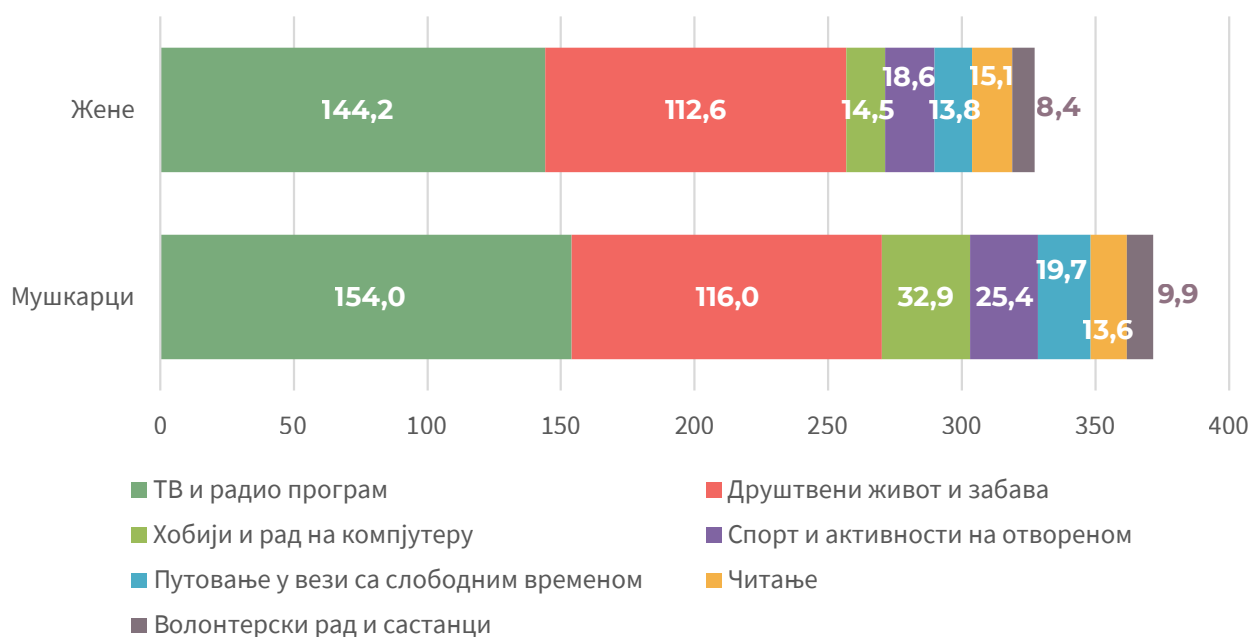
Графикон 31: Просечно време проведено у слободним активностима, становништво старости 15 и више година, према полу; радни дани и дани викенда, Република Србија, 2021/2022. (у сатима)

Извор: РЗС, Истраживање о коришћењу времена у Републици Србији 2021/2022

У принципу не постоје велике родне разлике у структури активности којима се у слободно време баве жене и мушкарци. И жене и мушкарци у просеку највише времена проводе у гледању ТВ програма или слушању радија, потом дружењу и забави, иза којих следе хобији и рад на компјутеру, спорт и активности на отвореном, путовања. Имајући

у виду да мушкарци у просеку проводе више времена у слободним активностима, не изненађује и да проводе више времена у овим појединачним активностима, изузимајући читање књига, за које жене у просеку одвоје пар минута дневно више него мушкарци (Графикон 32).

Графикон 32: Просечно време проведено у слободним активностима, ниво активности 2, становништво старости 15 и више година, према полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у минутима)

Упоредни подаци за 2010/2011 и 2021/2022 годину указују да је и код жена и код мушкараца повећан број сати који се проводе у плаћеном раду, а смањен број сати који се проводе у неплаћеном раду и у слободном времену. Међутим, родне разлике остале су изражене, мада је нешто смањена разлика у сатима које у укупном (плаћеном и неплаћеном) раду проводе жене и мушкарци (са 0,97 на 0,73 сата, односно са непуног сата на 3/4 сата).

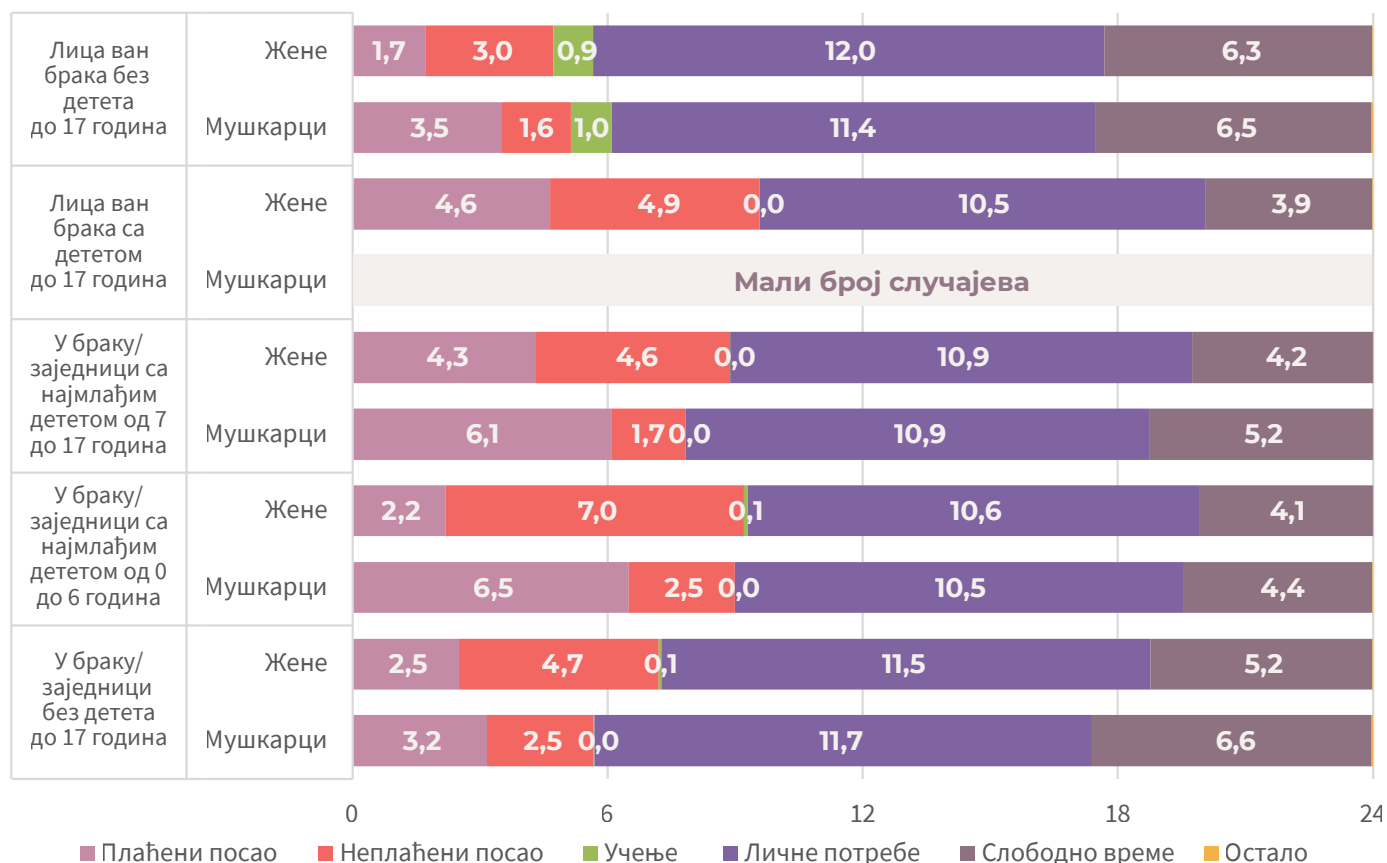
Табела 16: Просечно време проведено у активностима, становништво старости 15 и више година, према полу; сви дани, Република Србија, 2010/2011. и 2021/2022. (у сатима)

Активности	2010/2011			2021/2022	
	жене	мушкарци		жене	мушкарци
Плаћени посао	02:09	03:47		02:23	03:56
Неплаћени посао	04:51	02:16		04:09	02:03
Учење	00:25	00:19		00:26	00:24
Личне потребе	11:13	11:05		11:33	11:22
Слободно време	05:18	06:29		05:27	06:11
Остало	00:01	00:01		00:00	00:01

9.3 Брига о деци и породици

Обрасци коришћења времена под снажним су утицајем породичних структура. Присуство детета старости 0–6 година знатно повећава број сати проведених у неплаћеном кућном раду. Тако када се пореде особе које живе у браку или заједници, најдуже укупно „радно време“ имају жене са децом млађим од 7 година. Оне проводе знатно мање времена у плаћеном раду него мушкарци исте породичне ситуације (2,2 сата према 6,5 сати), али знатно више времена у неплаћеном кућном раду и бризи о породици (7,0 према 2,5 сати). Дуже укупно „радно време“ имају само самохране мајке са децом старости до 17 година. Оне у просеку проведу 9,6 сати у плаћеном и неплаћеном раду и имају најмање времена за личне потребе и слободне активности (Графикон 33).

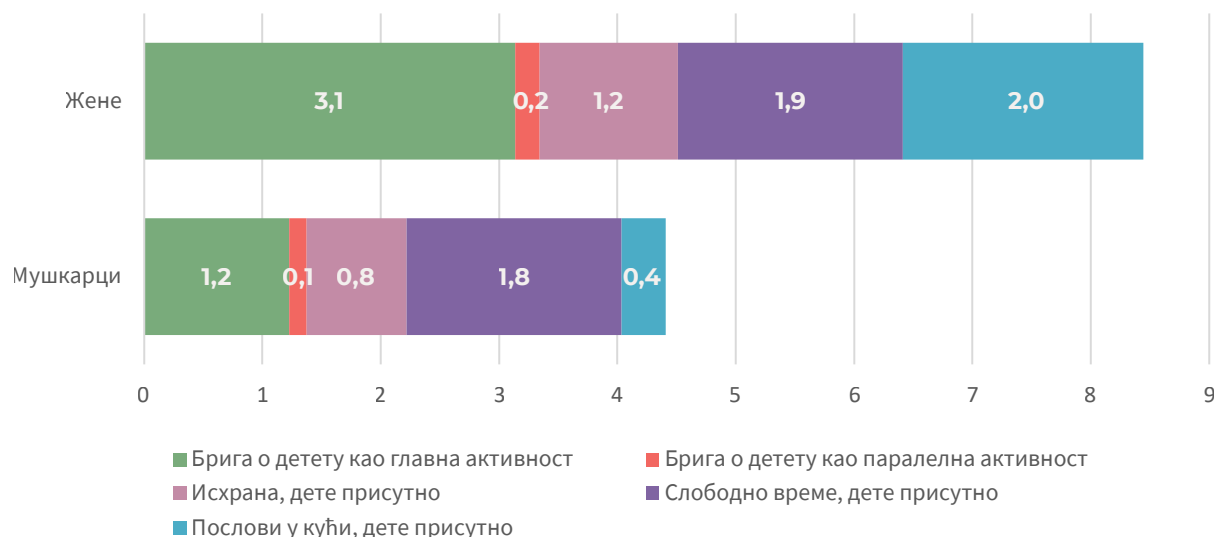
Извор: РЗС, Истраживање о коришћењу времена у Републици Србији 2021/2022

Графикон 33: Просечно време проведено у активностима, становништво старости 15 и више година, према породичном саставу и полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у сатима)

Извор: РЗС, Истраживање о коришћењу времена у Републици Србији 2021/2022

Родне разлике у бризи о деци, посебно малој деци (0–6 година старости), веома су изражене. Жене проводе у просеку знатно више времена него мушкарци бринући о деци. У просеку жене проведу током дана 8,5 сати у бризи о деци, док мушкарци проведу 4,4 сата, готово двоструко мање. Све врсте активности које се бележе у вези са бригом о деци (непосредна

брига као главна активност, као паралелна активност, исхрана, слободно време и послови у кући уз присуство детета), дуже времена обављају мајке него очеви. Разлике су посебно изражене у времену које родитељи проведу у непосредној бризи о деци, као главној активности, а затим и у обављању кућних послова у којима је присутно и дете (Графикон 34).

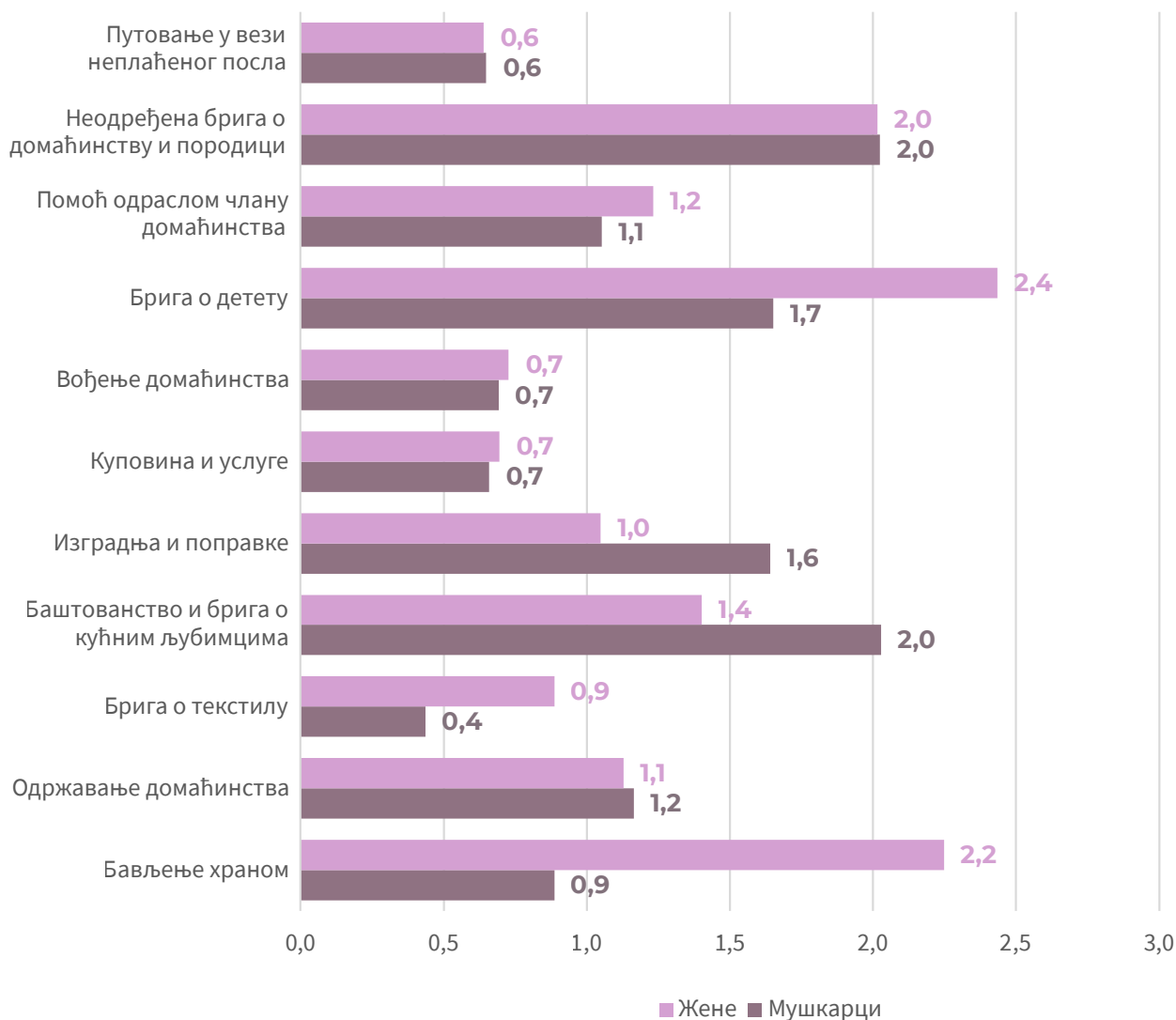
Графикон 34: Просечно време проведено у активностима бриге о детету старости 0–6 година, родитељи у пару, према полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у сатима)

Извор: РЗС, Истраживање о коришћењу времена у Републици Србији 2021/2022

Детаљнији увиди у активности које се спроводе у оквиру неплаћеног рада и бриге о породици указују на видљиве родне обрасце. Жене више времена него мушкарци проводе у бризи о деци и другим члановима домаћинства, бризи о текстилу и бављењу храном, док мушкарци проводе више времена него жене у активностима поправки и из-

градње, баштованству и бризи о кућним љубимцима, и мало више у активностима одржавања домаћинства. Интересантан је податак да у просеку мушкарци проведу више времена у баштованству и бризи о кућним љубимцима него у бризи о деци (Графикон 35).

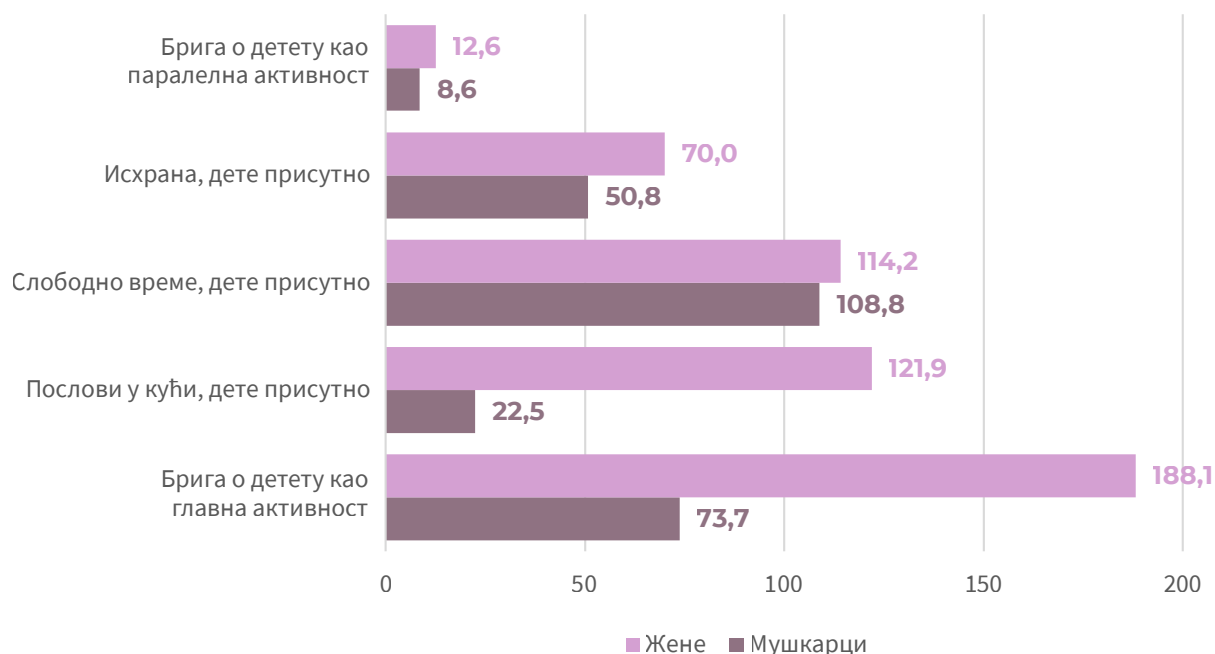
Графикон 35: Просечно време проведено у неплаћеним активностима оних који су их обављали, ниво активности 2, становништво старости 15 и више година, према полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у сатима)

Извор: РЗС, Истраживање о коришћењу времена у Републици Србији 2021/2022

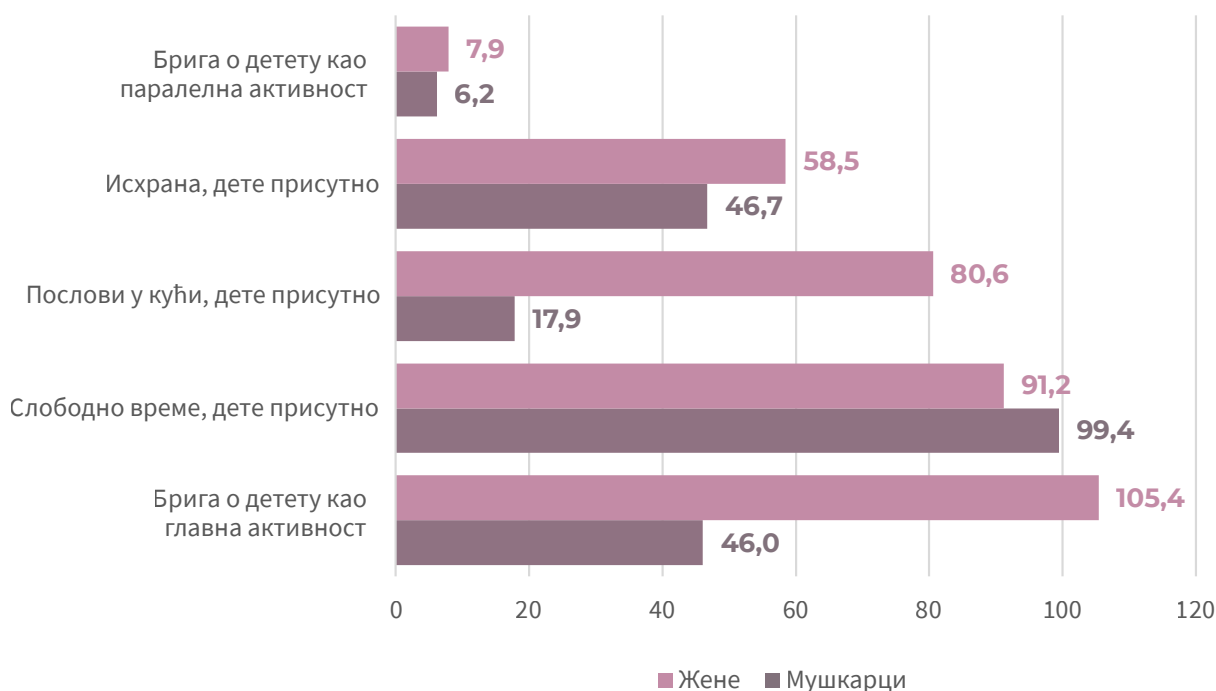
Подаци указују да се у просеку мушкарци више укључују у бригу о старијој деци него о млађој. Из наредног графика приметно је да очеви не проводе више времена него мајке нити у једној активности која се мери у оквиру истраживања (Графикон 36). Посебно су велике разлике у бризи о

детету као главној активности и у обављању кућних послова док је дете присутно, које у знатно дужим временским интервалима у просеку обављају мајке него очеви.

Графикон 36: Просечно време проведено у активностима бриге о детету, родитељи у пару са најмлађим дететом од 0 до 6 година; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у минутима)

Извор: РЗС, Истраживање о коришћењу времена у Републици Србији 2021/2022

Када се укључе и старија деца, односно посматрају родитељи деце старости 0–17 година, примећује се нешто дуже учешће очева него мајки у активностима слободног времена, док у свим осталим активностима мајке проводе више времена него очеви (Графикон 37).

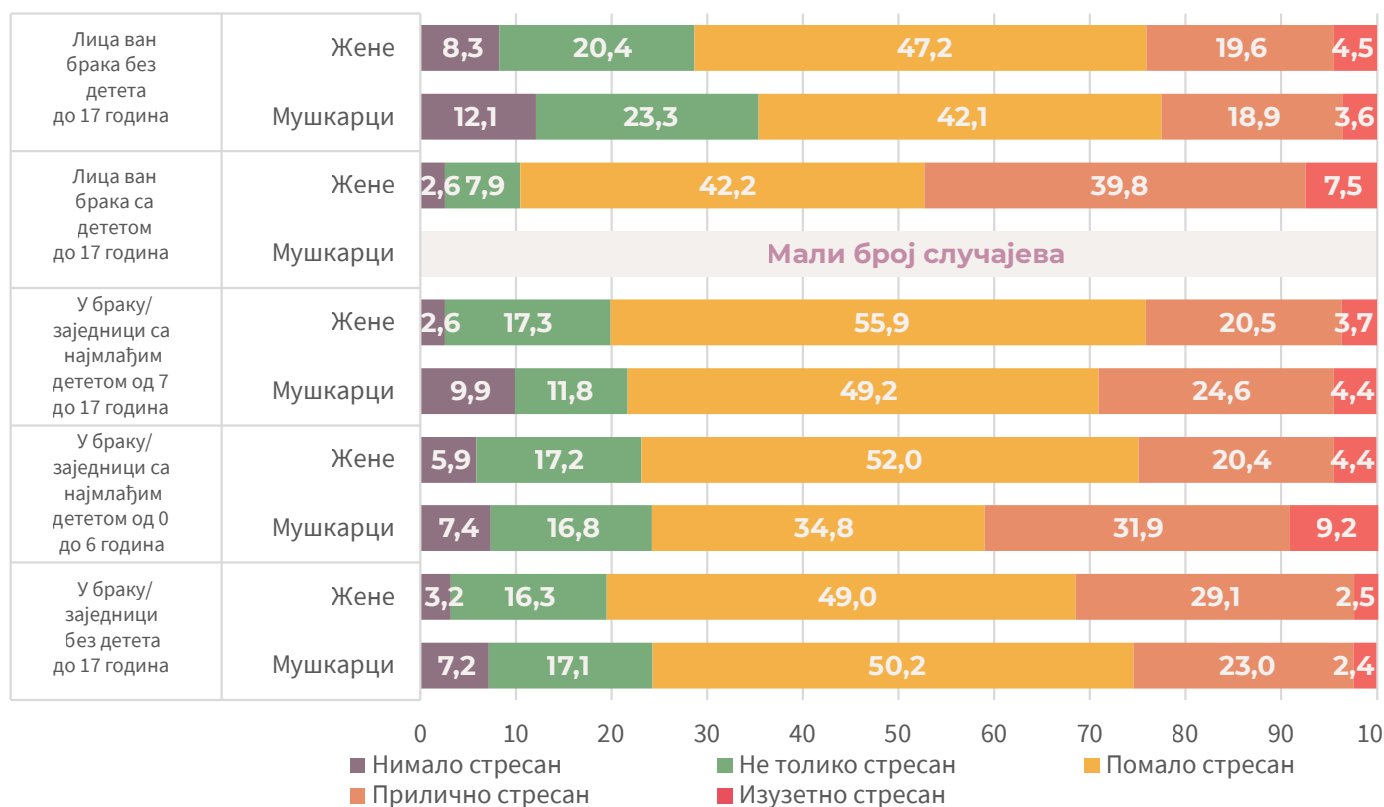
Графикон 37: Просечно време проведено у активностима бриге о детету старости 0–17 година, родитељи у пару; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (у минутима)

Извор: РЗС, Истраживање о коришћењу времена у Републици Србији 2021/2022

Имајући у виду начин на који време користе жене и мушкарци у контексту различитих породичних аранжмана и присуства деце, а који указује пре свега на поделу одговорности, очекивања, не изне-нађује да обрасце коришћења времена, односно оптерећења и одговорности, прате и обрасци изло-жености стресу. Међу женама је систематски ма-ње особа које тврде да нису изложене стресу, а најмањи удео особа које тврде да не живе у стресу се региструје међу самохраним мајкама и женама које имају децу старости до 17 година, а живе у браку

или заједници. Највећи удео особа које наводе да им је живот прилично стресан или изузетно стресан управо се бележи у категорији самохраних мајки са дететом или децом старости до 17 година (Графи-кон 38). На другом месту по овом обележју налазе се мушкарци са дететом 0–6 година, који исказују у већем проценту изложеност стресу него жене у истој породичној ситуацији, а за које смо на основу претходних података сазнали да заправо носе и до-минантне одговорности и проводе највише времена у бризи о тој малој деци.

Графикон 38: Стрес међу становништвом старости 15 и више година, према породичном саставу и полу; сви дани, Република Србија, 2021/2022. (%)

Извор: РЗС, Истраживање о коришћењу времена у Републици Србији 2021/2022

10 ЗАКЉУЧЦИ

Индекс родне равноправности у Србији за 2024. годину, израчунат претежно на основу података за 2022. годину, износи 60,0 поена и указује на успоравање напретка у остваривању родне равноправности у односу на раније извештајне периоде (2014, 2016, 2018). У односу на 2014. годину, од када се прати Индекс родне равноправности, вредност Индекса је повећана за 7,6 поена, док је у периоду 2018–2022. године повећана само за 2,0 индексна поена, што представља најмање повећање вредности Индекса до сада.

Напредак је најизраженији у домену моћи, и то пре свега политичке моћи, услед повећања удела жена у телима законодавне и извршне власти захваљујући законски дефинисаним квотама. Поддомен политичке моћи је и једини поддомен у коме Србија бележи веће вредности индекса него што је просек за ЕУ-27. Међутим, у другим доменима напредак је или минималан или су присутне негативне тенденције. Тако се у домену знања, новца и здравља бележи благи позитиван тренд, а у домену рада благи негативан тренд, пре свега због повећане сегрегације, док домен времена није могуће пратити на овај начин због недостатка новијих података.

Спори и неуједначени напредак у различитим доменима и поддоменима родне равноправности сугерише да би, уз овакав темпо промена, било потребно бар 40 година до достизања родне равноправности. Међутим, имајући у виду да су на појединим доменима, попут рада, присутне и негативне тенденције, овакав сценарио би се могао чинити превише оптимистичним.

У поређењу са Европском унијом, разлика у Индексу родне равноправности се повећала, што додатно истиче потребу за интензивирањем напора у овој области. Узимајући у обзир све аспекте који утичу на Индекс родне равноправности, постаје јасно да је потребно подићи питање родне равноправности у врх државних приоритета. Ово подразумева консолидацију и унапређење законског оквира, ефективно спровођење политика, али и алокацију адекватних финансијских и других ресурса који би омогућили трансформативне промене које воде пуној родној равноправности. Постизање родне равноправности није само питање социјалне правде и економске ефикасности већ и преко потребан корак за развој који обухвата цело друштво.

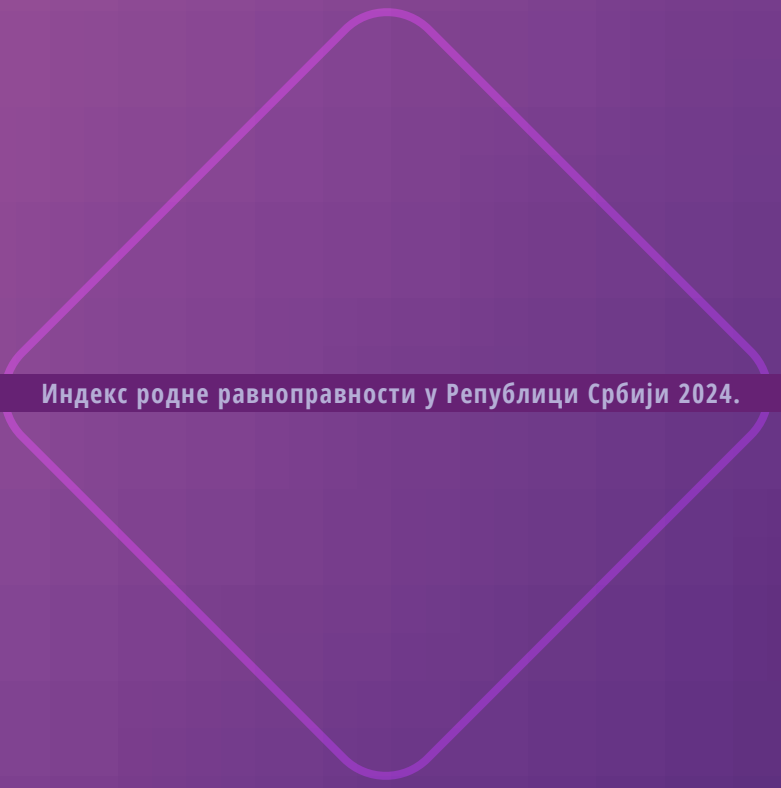
Прилог 1: Домени и поддомени Индекса за родну равноправност 2024. са индикаторима

Индекс родне равноправности	Домен	Поддомен	Индикатор		Извор	Година на коју се односе подаци
	РАД	Партиципација	1.	Стопа запослености еквивалентна пуном радном времену (% популација 15+)	APC, P3C	2022
			2.	Трајање радног века (година, популација 15+)	APC, P3C	2022
		Сегрегација и квалитет рада	3.	Запослени у областима „Образовање“, „Активности здравства“ и „Социјални рад“ (% запослени 15+)	APC, P3C	2022
			4.	Могућност да се добију сат или два у току радног времена како би се побринули за лична или породична питања (% радници 15+)	Eurofound, EWCS	2021
			5.	Индекс напредовања у каријери (скала, 0–100)	Eurofound, EWCS	2015
	НОВАЦ	Финансијски ресурси	6.	Просечна месечна зарада (стандард куповне моћи, радно становништво)	CEC, P3C	2022
			7.	Средњи еквивалентни нето приход (стандард куповне моћи, популација 16+)	СИЛК, P3C	2022
		Економска ситуација	8.	Без ризика од сиромаштва, ≥60% просечног прихода (% популација 16+)	СИЛК, P3C	2022
			9.	C20/C80 квинтилни удео прихода (укупна популација)	СИЛК, P3C	2022

Индекс родне равноправности	Домен	Поддомен	Индикатор		Извор	Година на коју се односе подаци
	ЗНАЊЕ	Образовно достигнуће и учешће	10.	Дипломци терцијарног образовања (% популација 15+)	APC, PЗC	2022
			11.	Особе које учествују у формалном или неформалном образовању и обуци (% популација 15+)	APC, PЗC	2022
		Сегрегација	12.	Студенти терцијарног образовања у областима „Образовање“, „Здравство и социјална помоћ“ и „Друштвене науке и уметност“ (студенти терцијарног образовања) (% популација 15+)	Статистика образовања, PЗC	2022
	ВРЕМЕ	Брига о домаћинству	13.	Особе које воде бригу и образују своју децу или унуче, воде бригу о старијим особама или особама са инвалидитетом, сваки дан (% популација 18+)	Eurofound, EQLS	2016
			14.	Особе које кувају и/или обављају послове у домаћинству, сваки дан (% популација 18+)	Eurofound, EQLS	2016
		Друштвене активности	15.	Запослени који се баве спортом, културним активностима или разонодом изван свог дома, најмање на дневном нивоу или неколико пута недељно (% радници 15+)	Eurofound, EWCS	2015
			16.	Запослени који учествују у добровољним или хуманитарним активностима, најмање једном месечно (% радници 15+)	Eurofound, EWCS	2015

	Домен	Поддомен	Индикатор		Извор	Година на коју се односе подаци
Индекс родне равноправности	МОЋ	Политичка моћ	17.	Удео жена и мушкараца међу особама које обављају министарске функције (% , Ж, М)	EIGE, База података родне статистике, WMID	2021, 2022, 2023 просек
			18.	Удео жена и мушкараца међу посланицима Народне скупштине Србије (% , Ж, М)		
			19.	Удео жена и мушкараца међу члановима регионалних скупштина (% , Ж, М)		
		Економска моћ	20.	Удео чланова одбора у највећим компанијама на берзи, надзорни одбор или управни одбор (% , Ж, М)	EIGE, База података родне статистике, WMID	2021, 2022, 2023 просек
			21.	Удео чланова извршног одбора Народне банке (% , Ж, М)		
		Друштвена моћ	22.	Удео чланова одбора организација за финансирање истраживања (% , Ж, М)	EIGE, База података родне статистике, WMID	2022
			23.	Удео чланова одбора у јавним радио-дифузним организацијама (% , Ж, М)		2021, 2022, 2023 просек
			24.	Удео чланова највишег тела за одлучивање у националним олимпијским спортским организацијама (% , Ж, М)		2022

	Домен	Поддомен	Индикатор		Извор	Година на коју се односе подаци
Индекс родне равноправности	ЗДРАВЉЕ	Здравствени статус	25.	Сопствена перцепција здравља – добро или веома добро (% , популација 16+)	СИЛК, РЗС	2022
			26.	Очекивано трајање живота на рођењу у апсолутној вредности (година)	Витална статистика, РЗС	2022
			27.	Године здравог живота у апсолутној вредности по рођењу (година)	Витална статистика и СИЛК, РЗС	2022
		Понашање	28.	Људи који не пуше и не упражњавају ексцесно пијење (% , популација 16+)	EHIS, Институт за јавно здравље, Батут и РЗС	2019
			29.	Људи који обављају физичке активности и/или конзумирају воће и поврће (% , популација 16+)		
		Приступ здравственој заштити	30.	Становништво без незадовољених потреба за лекарским прегледом (% , популација 16+)	СИЛК, РЗС	2022
			31.	Становништво без незадовољених потреба за стоматолошким прегледом (% , популација 16+)	СИЛК, РЗС	2022

Индекс родне равноправности у Републици Србији 2024.